

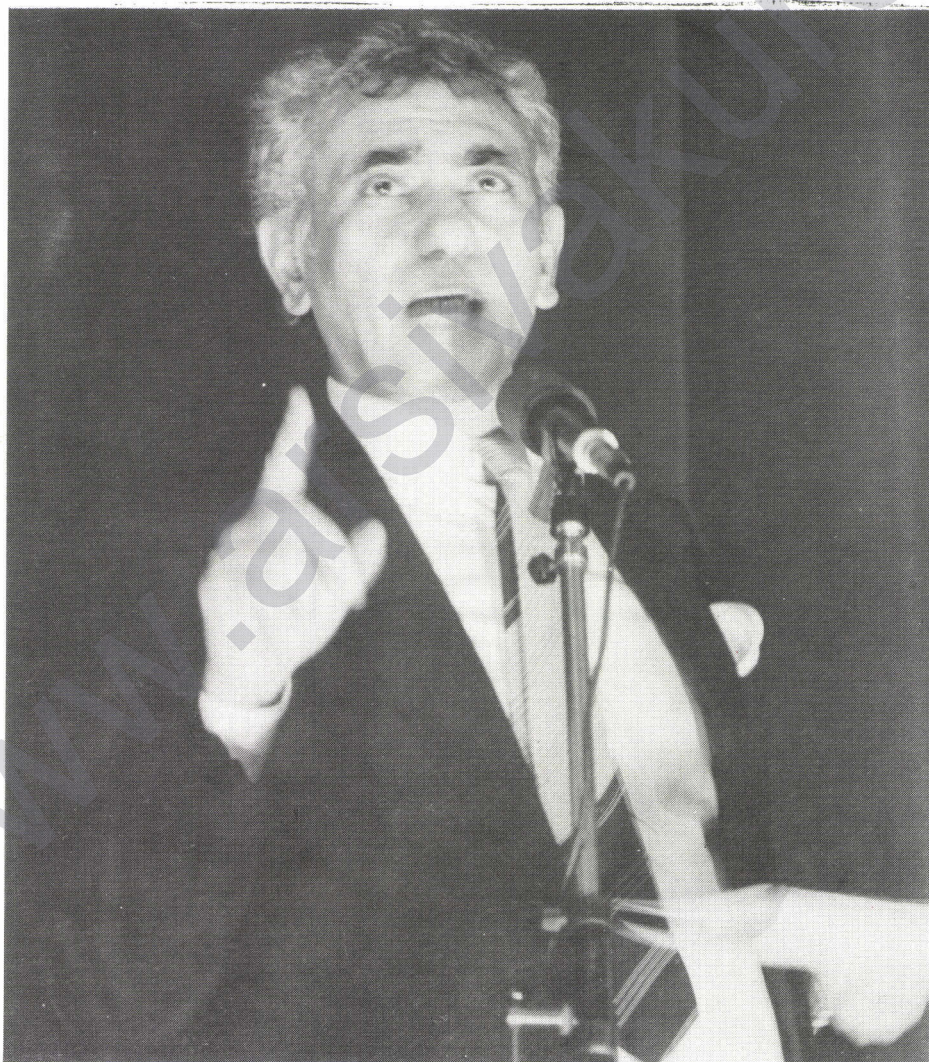

TÊKOŞER

Hêjmar 25

Îlon 1984

revue trimestrielle

driemaandelijks blad

1
TÊKOŞER: KOVARA TÊKOŞER, YEKITIYA KARKER U XWENDEKAREN
KURD LI BELÇIKA

NAVNIŞAN: TEKOSER
B.P. 33
1730 ZELLIK
BELGIQUE

BUHA: 40 F.B., 2 DM, 6 FF.

ABONETI: 160 F.B.

N° BANKE: 426-3144071-85
K.B.
BELGIQUE

BERPIRSIYAR: M. Nezh YALÇIN

KOMITA REDAKSYONÊ: Ahmed, Derwêş M. Ferho, Pervîn, Yalçin

KARÊN TEKNİKI: Pascale DESRUMAUX

TÊDAYÎ

YILMAZ GUNAY ÇU DILOVANIYE	R. 3
KURD U PIRSA KURDAN Lazarev	R. 4
NAMEKE JI L. TINDIMANS RE	R. 9
REWŞA KURDAN DI ŞERRE IRAQ U IRANE DE	R. 10
REWŞA IROYIN LI KURDISTANA TIRKIYE Yalçin	R. 11
DIROKA KURD U KURDISTAN Derwêş	R. 12
TURKIYE KURDISTANINDA OPERASYONLAR Ahmed	R. 14
HELBEST: SONDA DOZA ME Jfyan	R. 15
KURDISTAN, ÇEND NOT LI SER JINA ABORI U ÇANDI Pervîn	R. 16
TEGIHEŞTINA ÇIROKEN GEL Torî	R. 19
HEFTA ÇANDI YA KURDISTANE LI ALMANYA	R. 23
XEBATA ME	R. 26
TEKOŞER'DEN HABERLER	R. 28
NOLS U LE PEN	R. 30
STRANEK GELERÎ: XERABO	R. 32

YILMAZ GÜNEY ÇÛ DİLOVANÎYÊ

Filmçêker, şoreşgerê kurd YILMAZ GÜNEY, di sala 1937 de, li Sîwerekê (qeza Rûhayê), hati bû dinê. Dayika wî jî Mûşê bû.

Ji ber rewşa aborî ew mecbûr bûn ku axa Kurdistanê berdî û herî bajarê EDENE. Li wir jîna çîna karker û bindestan baş fêr bû û dubendîya bîngêfî ya di nav bera çîna burjuwazî û karkeran baş dît. Wî her dem li rexa çîna bindest, gundî, feqîr û jaran cih stand û ew dijî mêtîngêkarîyê, zîlm, te-dayî û koletîyê derket.

Filmên ku wî çêkiri bûn pêşverûtirîn û rasttirînên filmên ku li Tirkîyê heta nuha hatine çêkirin in. Wî dixwest ku jî-nê weke xwe, neguhertî, darîçav bike. Lê feleka wî kurt bû, jîna wî dest ne da ku planên xwe bîne cih.

Pirtûkên ku li ser jîna gelên Tirkîyê û Kurdistanê nivîsî jî alîyê her kes, bi awakî zelal û vekirî, dihatin xwendin.

Wî jîna xwe di bin kontrola leşker û polîsan de derbas kir. Pîrr caran hat girtin, lêdan û êşandin. Wî ev nexweşîya xwe jî jî zindanên cunta faşîst stendi bû. Lê wan ne karî wî jî dîtina wî ya rast gaweke paş bihêlin.

Wî piştî xwe, jî gelên Tirkîyê û Kurdistanê Tirkîyê stand. Karker, gundî, demokratên kurd, tirk û hindikayîyên Tirkîyê piştgirtîya wî dikir. Çaxê filmên wî dihatin lehîstin di salên sînemê de cih û rê tûne bûn. Gelê me jê heskirina xwe êşkere dida xuyakirin. Wî ekolek nuh di sînemê de vekir. Filmên wî yê mezintirîn Hêvî, Heval, Kerî û Rê bûn. Wî, di van filman de, bi awakî êşkere jîna gel danî ber çavan û xelatên mezin standin. Filma wî, RÊ "YOL", di sala 1982 de, li bajarê CANNES, li Fransa, Xelata Zêrîn stand.

Di sala 1981 de, jî girtîgehê rêya revê da çêkirin û hat Ewropa. Ew jî gelên Tirkîyê û Kurdistanê dûr ket, lê tu caran jî bîra xwe ne bir. Di sala 1982 de jî welatîya Tirk hat avêtin.

Wî di filma RÊ "YOL" de gelê kurd baş da nasîn. Dixwest ku filmên kurdî li Kurdistanê çêke, lê jîna wî dest ne da.

Li Parîsê, di 24 sebat 1983 de, wî di şeva vebûna Enstîtuya Kurdî de axaftinek pîrr hêja kir û êşkere piştgirtîya gelê xwe kir. Bû hîmdarê Enstîtuyê. Di roja 9 flon 1984 de çû dîlovanîyê. Di roja pêncşemê, 13 flon 1984, de li Parîsê, Enstîtuya Kurdî jî bo cenaza wî rêveçûn amade kir. Nêzîkî 6000 kes beşdarî wê bûn.

Di dawîya emrê xwe de wî biryarek tarîxî ku di dîroka Kurdistanê de nayê jibîrkirin da, xwe spart gelê xwe. Di wesîyetê xwe de vana xwest:

- laşê wî bête Enstîtuya Kurdî û xelkên cîhanê, biyanî, Tirk û Kurd bêne sersaxîya wî, li Enstîtuyê.
- li goristana "Père Lachaise" bête veşartin. Li vê goristanê, di Komuna Parîsê de, di sala 1879 de, şehîdên şoreşê hati bûn binaxkirin.
- roja ku Kurdistan rizgar bibe laşê wî di axa Kurdistanê de bête veşartin.

Ewê YILMAZ GÜNEY di dilê gelên Kurdistanê û Tirkîyê de agirek netemirî bimîne.

KURD Û PÎRSA KURDAN

Dr. M. Lazarev

Dîrokzan (1)

Kurd - di Rojhilata Nêzik de, mezintirîna cemaetên etnikî - heta nuha ji mafên xwe yên netewî meh-rûm in. Lê belê, ev gel kevntirî-nê rûniştewanên eslî ên Rojhilata bakûrê Asya tê hesibandin. Û heta ji hebûna rast a Kurdan 2000 sal berê miladê hatiye behs kirin. Ew, bi awakî fi'li keti bûn nav hemî bûyerên naskirî ên şerr, rêzan (siyaset) û medeniyetên imperato-rîyetên ku ji berê bi nav û deng bûn û ên dewletên navçeya îro. Gelek serokên leşkeriyên naskirî (weka Selaheddîne Eyyûbiyê bi nav û deng ku Xaçparêzan "Selîbiyan" şikandi bû), şexsiyetên rêzanî û stêrkên bêje û hunerê Kurd bûn.

Kurd, bi pareke mezin jî, ketin nav tevgera rizgariya netewîya gelên Tirkîyê, Iranê û welatên ereb, diji kolonyalizmê û nav tê-koşîna ku îro di vê navçeyê de dajo, diji empêryalizm û paşverû-tiyê. Loma, pêwîst e ku em, ji pîrseke giring û germ bêtir, bala xwe baş bidin gelê kurd, dîroka wî, çanda wî û rewşa wî ya îro.

Berê her tiştî, pêwîst e em Kurdan weka gelekî bi carek serbixwe wesf bikin. Ew xwediyên sifetên etnikî-yên ku pîrr baş xuyane û ku delî-lên îlmîyên bê gûman te'kid dikin. Û pîrr pêwîst e em vî tiştî nîşan bidin, ji bo ku hin îdareyên şoven di hin welatên Rojhilata Nêzik de heta nuha tecrube dikin ku esil-bûna etnikîya Kurdan înkâr bikin û wan carna Tirk, carna Faris û carna Erebi - û di baştirîn rewşan de wan weka komeke êtnografiyêke xusûsî - dihesibînin. Lê belê, pi-ranîya Kurdan yekayîyêke etnikî, ji aliyê ziman û yan jî cografîya be, teşkil dikin.

Kurd zimanekî wan ê cihê heye. Ew perçeke ji zimanên iranîyên rojhi-latî ye, û ew zimanekî medenî ye ku di kevnûnê de dîroka wî esil e û ku li ser wî bêjeyeke pîrr gi-

ranbiha şîrîn bûye. Ji xusûsiyetên wî piranîya zaravên wî ye, ev za-ravên ku bi du awayên bîngehî - di Rojhilata Bakur (yan li Bakurê) û Rojhilata Jêrîn (yan Navîn) de - dicivin. Zaravê yekemîn, navê wî Kurmancî ye û ê duwemîn jê re, bi piranî, Soranî dibêjin. Di nav van her du awayan bi xwe de zimanê bê-jeyîyê kurdî ê îro gulên xwe vedi-ke. Di kurmancî de alfabeya latî-nî a ku li gora wî hinek guherîye, û di soranî de alfabeya erebî tê bi kar anîn. Lê, Kurdên Yekîtîya Sovyêti tipên kirilî bi kar tînin. Di zimanê kurdî de awayên bêjeyî-yên cihê - zarav û tîp - hebin jî, ew, ji gelek sedsalan heta nuha, bîngeha maddî ye ji bo pêşveçûna çandeke netewî, esil û yekbûyî, û ew nîşeyên pîrr bedew û bi ber (ya-raticî) ji hunerê geleri ên ku bi para xwe ya giran beşdar bûn mede-niyeta gelên Rojhilata Bakurê Asya da. Ev tişt bi xwe jî bo avêtina fîdî'ayên her merivekî ku esaleta êtno-geleriya gelê kurd înkâr dike bes e.

Gelê kurd, ji sedsalên kevntirîn de, di eynî vê navçeya fireh a per-ça Rojhilata Bakurê Asya de û ku navê wê ji sedsala dozda de Kurdis-tan (ango welatê Kurdan) e rûniş-tiye. Ev nav ma'nayê wî bi tenê êtnografi ye. Bi taybetî, sînorên Kurdistanê ên qeydkirî tunne ne. Loma, hemû zanînen me ên jimarî li ser cih û aqara wê bi tenê teqrîbî û teqdîrî ne. Welatê Kurdan, bi nê-zîkayî, di nav 34 û 40 derecên fi-rehbûna bakurê de, û di nav 38 û 48 derecên dirêjbûna rojhilatê de, ye û ew tevayîya perça navîna vê çar-koşê digre. Sînorên wî di Rojavaya Bakur û Jêrîn de her du Deryayên

(1) Kovara "Asya û Afrika, Îro", hejmar 12, sal 1983, Mosko.

Wergerandin: rûsî-erebî: Wês, ko-vara Newroz, 1984. Erebi-kurdî: Pervîn.

Reş û Sipî ne, lê di Rojhilata Bakur û jêrîn de Deryayê Qezwîn û Xelîcê Farisî ne. Dirêjbûna wî ji Rojhilatê heta Rojavayê nêzîkî 1000 Km ye, û ji Bakurê heta Xwarê 300-500 Km ye. Aqara vê navçeyê a giştî ji 450.000 Km² bêtir e. Ango, bi nêzîkayî, ji hin dewletan, weka Ingiltere yan Komara Almanya Federal bi du carî mezintir e. Nêzîkî nîvê wî di nav Tirkiya firo de ye. Ji 150.000 Km² bêtir ji Iranê re, nêzîkî 75.000 Km² ji Iraqê re û

15.000 Km² ji Sûriyê re ye. Hin Kurd jî li derveyî van navçeyan dijîn (Rojavaya Tirkiyê, Rojhilata Bakurê Iranê, li Lubnanê, Afganistanê, di komarên paş Qafqasya Sovyêti û navînên Asya).

Bi vî awayî, Kurdistan, ji aliyê cografî, di nav bera çar dewletên Rojhilata Nêzîk de perçe bûye û ew rast bi rast dikeve meydana jîna hundurî û pêwendiyên derveyên van welatan. Erdên ku Kurd tê de rûniştine li ser sînorên jêrîn ên Yekîtiya Sovyêti (paş Qafqasya) ne. Ji bo van hemû sedeman, girîngiya Kurdan di rêzana cihanê de, û ne bi tenê di Rojhilata Nêzîk de, pirr mezin e.

Lê, rola Kurdistanê di meydana cihanê de ne bi tenê ji sedema cihê wê ye. Em du sedemên dinên giring û maddî jî dibînin: damezrana erdê û dewlemendiya tebîî. Kurdistan, bi piranî, welatekî çiyayî ye. Bi dirêjayî û bi firehî zincîrên çiyayî ku navên wan kirine çiyayê Ermenî-Kurdî û çiyayê Zagros wê jêdikin. Hin serên wan jî sê çar hezar metre bilindtir in. Loma, hemî Kurdistan weka keleke tebîî ye, gihiştina wê zor e, bi hêzanî di zivistana serma û berfîn de.

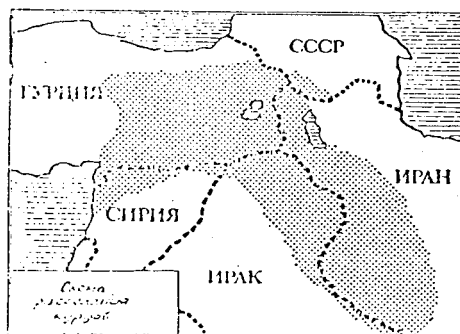
Giringtirîna dewlemendiya tebîî ên Kurdistanê, bi taybetî, petrol e. Bîrên petrola Kerkûkê (Kurdistanê Iraqê) pirr bi nav û deng in û ew jimara pêşîna cihanî distînin, eger ji aliyê pîrbûna intaca bîrekî bi tenê be (di rojê de ji 5 heta 10 hezar ton), yan jî ji aliyê intaca petrolê li gora her metreke di kolana bîran de (3300 ton) û yan jî ji aliyê buhayê mesrefa intacê be (di nava salên 1960 de: 42 sent ji bo bermîlekî, li hemberî 151 sent li Dewletên Yekbûyên Emerîkî, 63 li Venezuelle, 98 li Kuweyt û 95 li Erebiyên Suûdî). Piranîya bîrên petrolê ên

navçeyên dinên Kurdistanê Iraqê, Iranê, Tirkiyê û Sûriyê, û yan jî ên navçeyên dinên nêzîkên wan (nişandana depoya "zêrê reş" ku di cihanê de bi nav û deng e, di navçeya Xelîcê Farisî de, bes e) tîr bi kar kirin. Erdên kurdî bi serwetên tebîîyên din jî dewlemend in. Giranbuhatirîna wan cihên xamên Kromê, li Kurdistanê Tirkiyê ne. Kanîyên avê jî ji Kurdistanê re hêzeke aborîyeke pirr mezin temîn dikin. Di dawiyê de, ev welat xwediyê gengaziyên rojên li ber me, ji bo firehkirina zîraetê û serweta daristanan, bi hêzanî jî bo xwedîkirina bizinan bi xêra pîrbûna zozanên dereca yekemîn.

Kurd, piranîya mezintirîna rûniştewananê Kurdistanê teşkîl dikin. Li ser vê yekê, jimarên pirr rast nîn in, lê, li gora gelek texmînan, piranîya kurdî, di navçeyên Kurdistanê ên cihê de, ji 75% bêtir e û digihêje 90%. Firo jimara Kurdan nêzîkî 20 milyon e. Nêzîkî 85% ji wan li Kurdistanê dijîn. Li gora statîstîkên teqrîbî, nêzîkî 47% ji Kurdan li Tirkiyê, ji 31% bêtir li Iranê, 16% li Iraqê, 3,5% li Sûriyê, 1% li Yekîtiya Sovyêti, 15% di welatên din e, dijîn. Ji van jimaran em, bi hindîkî, du netîceyên pirr giring distînin. Yek: Kurd firo, ji aliyê jimarê, mezintirîna gelên hemî cihanê ye ku mafên wî yê netewî tîr pelixandin (bi taybetî, ji xeynî Yekîtiya Sovyêti). Dûdu: di her welatekî Rojhilata

КУРДЫ И КУРДСКИЙ ВОПРОС

М. ПАЗАРОВ
Доктор исторических наук

Nêzik ku Kurdistanê perçe dike, Kurd hindikayîya êtnîkîya mezintirîn teşkil dikin (li Tirkîyê, 38% ji jimara hemî rûniştevanan, li Iranê 16%, li Iraqê 28%, li Sûriyê 11%). Ji van zanînan statistîkî giringîya yekbûna pîrsa kurdî xuya dibe. Ji aliyê olî (dînî), pîranîya Kurdan misilmanên sunnî ne, û nêzîkî çarîkeke wan şîfî ye (pîranîya wan hevalbendên terîqetên şîfî, weka Eli-îlahî, Ehlê Heq, ku li Tirkîyê navê wan dikin Elewî, ne). Nêzîkî 200.000 Kurdên yezîdî xwedîyên oleke xusûsî ku bawerîyên misilman û hin ji kevntirînên olên Rojhilatê yekîrîye ne. Li gora bawerîya hin rojhilatzanên ku em bi wan bawer in yezîdî olê Kurdan a yekemîn e û ew di bin tesîra Îslamê guherîye. Li gel vê qasê, fêrên îslamî kokên kûr di nav kitleyên gelerîyên kurdî de ne avêtin. Li vîra, baş e ku em pêşgotîya Tirkan a bi nav û deng bêjin: "eger em Kurdekî bi kafîrekî re muqayese bikin, Kurd misilman e". Loma, li Kurdistanê, şebekeke terîqetên çewt - li gora dîtîna Îslamê orthodoxe - a taîfên derwîşan ji berê hebû û firo jî heye, û ew di jîna civakî, olî û çandîya Kurdan de roleke giring dilîze.

Kurd, ji aliyê pêşveçûna civakî, aborî û çandî, gelekî rojhilatîyekî safî ye. Erdên ku Kurd li ser wan rûdinên di welatên ku tê de pêşveçûna kapitalîzmê û bermayîyên pêwendîyên civakîyên fêodalî û heta ên pêş fêodalîzmê, bi hev re diçin, cih stendine. Lê, pêşveçûna navçeyên kurdî, ji aliyê aborî û pêwendîyên civakî û çandî, li gora navçeyên ku tê de Tirk, Faris û Erebbî rûniştine, kêmtir e. Pîrrsedemên dîrokî yan rêzanî vî rewşê tefsîr dikin. Ev sedem ev in ku demên zor in ku pêşveçûna civakî, aborî û çandî rawestandine û ku tê de gelê kurdî ku ji mafê çarenûsîyê xwe mehrûm e dijî.

Bi vî awayî, di civaka kurdî de xurttirînên bermayîyên pêwendîyên eşîrî hîn jî dijîn. Di dîroka nêzîk a Kurdan de, tesîra perçekirîna hemî gel di nav eşîr û konfêdêrasyonên eşîrî de hîn jî dajo, bi hêzanî li Kurdîstana Iran û Iraqê. Di hemî perçeyên Kurdistanê de, bi awayên cihê û vekirî, sistemeke ecêb heye ku xwe li ser menfaetên aborî û hêza sîyasîya fêodalîyê olî û sîvîlîyê kurdî (bi awakî giştî, ew serokên eşîran in) dirawestîne.

Li gel vê qasê, di dema me ya nuha de, ev damezrana klîsîka civaka kurdî, di bin tesîra pêşveçûna ku nayê şikandin, guherî. Netîceyên pêşveçûna kapitalîzmê (di vî warî de, Kurdîstana Tirkîyê di serî de ye) ev bûn: şikandina cihê fêodalîyê kurdî, xuyabûna xwedîyên erdê ên ku serweta xwe bi awayê kapitalîstîdare dikir, avabûna burjuwazîya netewî (di bajaran de) ku di destpêkê de bazarî û paşê sînaf bû, pêşveçûna çînên navîn û avabûna kadroyên prolêtêrên kurdî. Pêşveçûna ewrupayîbûnê, derketina gundîyan ji erdê xwe û bi huneran mijûrbûna wan (li ser de jî, ji gund û zozanên xwe pîrr dîrketîna wan), hîcretkirîna hêzên karkerên kurdî (bi hêzanî ên Tirkîyê) welatên bazara hevrayî (muşterek), zû pêwendîyên eşîrî û bîngehên wan ên aborî - xwedîkirîna lawîran - hilweşandin. Ev guhartîna pêşverû ya qenc di navçeyên din de jî (ên welatê Kurdan) serdest bû.

Li gel vê qasê, civaka kurdî a firo, ji aliyê pêwendîyên civakî, ne di dereceke bilind de ye. Awayên fikrîyên-sîyasîyên paşverû ku heta berê zemanên kapitalîzmê de jî hebûn hîn jî tesîr dikin li ser hemî meydana jîna wê.

Ev rewş rast bi rast li ser kitleyên gelerîyên kurdî tesîr dike. Ew, di vê dema guhartîne de, bi hemî giranbûna abora erdên ku Kurd li ser rûdinên dihesin. Ji alîkî, awayên kevî ên aborê ku bi navê "fêodalîzmî koçerî" tê nasîn hildîweşîn û ji alîkî din jî kapitalîzmî pêşveçûyî hêzên întacê hîn venekîrin. Bi paşveçûna xwedîkirîna heywanan a bi metoda koçerîya kevî ku bîngeha abora eşîrên kurdî e, ne întaca zîrafî û ne xwedîkirîna lawîran û ne jî cotkirîna erdê pêş de çû. Vebûna ne kaffî a sînaet û înfrastruktura Kurdistanê fîrsetên kar jî bo gundî û hunermendên belengaz digihîne krîzeke tûj. Karkerên kurdî, di çûna xwe de ber bi navendên sînafî ên welatên ku ew tê de dijîn û derveyî welêt, ji bo ku li kar bigerin, rastî xwînmêjîyeke pîrr kirêt tî. Ji sedema kêmbûna zanebûna wan, ew pîrr caran mecbûr in pîstîrîn karên ku ji wan re hunerîyê pêwîst e bikin.

Rewşa aborî û civakî a karkerên kurdî ji a karker û gundîyên tirkî, erebî û farisî pîrr pîstîrî e. Ev heta di van zanînan de jî xuya dike: meaşê merivekî li Kurdîstana Iranê,

di sala 1975 de, 150 dolar bû, li hemberf 1340 dolar ji bo merivekf di tevayîya Iranê de. Li Iraqê, navçeyên kurdî ji dehan yek para projeyên pêşvebirina welat stend. Ji 150 projeyên sînaî, bi tenê çar proje ji bo avakirina navçeyên kurdî hati bûn danîn, her çend e ku ji xeynî petrolê, maddeyên xamên pêwîst ji bo helandina madenan li wira bi xwe hene. Li Kurdîstana Tirkîyê, di sala 1970 de, ji bo 10.000 rûniştevan doktorek tenê hebû, lê di tevayîya Tirkîyê de ji bo van deh hezaran 43 doktor hebûn. Li Kurdîstana Iranê, navçeyên sera ser hene ku jimara rûniştevanên wan ji 20.000 bêtir e û tê de doktorek tunne ye. 50% ji tevayîya malîyên Kurdîstana Iranê di odeke tenê de li ser hev kom dibin û 80% ji tevayîya xaniyan ji herrîyê ne û yan jî di erdê de hatine kolan. Em vava bi rewşa rûniştevanên navçeyên pêşveçûyîtirên Iran û Iraqê muqayese bikin: rûniştevanên Kurdîstana Iran û Iraqê ji lêhîya petro-dolarên ku ji van her du welatan re di deh salên dawî de, di munasebeta bilindbûna mezina buhayê petrolê hat, pirr hindiktir kar kir.

Bi vî awayî, em dibînin ku navçeyên ku Kurd tê de rûniştine, li Tirkîyê, Iranê û welatên ereb, he-ta ji navçeyên welatên Rojhilata Îro (ku li gora welatên ku xwedî şenayîên pirr bilind in paş de mane) jî paşvetir in. Ev jî netîca êşandina Kurdan e, di gelek sed-salan de, ji aliyê navbendên serdest û çînên zordest ên van welatên ku Kurdîstanê perçe kirine. Û weka ku van malbendên serdest ê hukûmetên Rojhilata Nêzîk Kurdan êşandin, dewletên kolonyalist jî eynî kir. Wan, di demeke dirêj de, reqabet û idareta Kurdîstanê anf cih, bi awakî vekirî yan girtî (bi hêzanî, li Iraqê. Ew çil salan ket bin paniya Ingiltere).

Bi taybetî, ev rewş pirr zorîyên giran di rîya pêşveçûna netewî a gelê kurd de derxistin. Ji alîkî din jî hêzên paşverûyên hundurî û derveyî ji paşvemaîya Kurdan a civakî-aborî û çandî (weka şerrên eşîrî, nezanî û bindestîya gel), ji bo menfaetên xwe, kar kir. Netîca vana ew e ku pirsra kurdî tevlihevtirîn û xwediyê çara zortirîna pirsên netewî ên navçeya Rojhilata Nêzîk bû û hîn jî ewha ye.

Kurd gelekî rizgarîxwaz e û bin-

destkirina wî ne mumkun e. Tevayîya dîroka kurdî bi serhildanên rizgarîyê, dijî zordestîya biyanî, tije ye. Qedana van serhildanan bi şakestîne, di demên kevn de, serdestîya fêodalîzmê li Kurdîstanê û mezinbûna imperatorîyên leşkerî ku bê rawestan erdê Kurdîstanê perçe kir û xwar nîşan dide. Ji sedema hilweşana imperatorîya osmanî û Irana şahî di sedsala nozda de, ev imperatorîyên ku Kurdîstanê di sedsala şazda de perçe kiri bû, tevgera rizgarîyê a kurdî pirr fireh û geş bû. Ew bû tevgera netewîyeke rast, ji bo ku di netîcê de amanca wê avakirina dewleteke kurdî û yekbûyî bû.

Lê, zorîyên nuh di rîya cih'anîna daxwazîyên netewî ên gelê kurd de derketin. Ji giringtirînên wan, mezinbûna têkilîya dewletên kolonyalist ên ku amanca wan ji hilweşana Tirkîya Osmanî û Iranê kar bikin ji bo ku destê xwe deynin ser hebûnên wan ên aborî û stratejîyên giring. Ji bo vê amancê, ev dewlet ji tevgerên netewî bi awakî fireh kar kir, van tevgeran weka dîvên empêryalîzmê nîşan da, ew dijî hevdu rakirin, mezinên fêodalên eşîrî û dînf kirin Ji vê têkilîyê hindikayîyên êtnîk ku ji bo rizgarîyê têkoşîn dikir (di imperatorîyên osmanî û iranî de) tu tişt kar ne kir. Di eksê wî de, rewşa wan, Kurd jî di nav wan de, tevlihevtir û heta pîstir jî bû. Di netîcê de, şerrê duwemîn perçekirina gelê kurd mezintir kir. Kurdên ku ji berê di mêtîngehên erebî ên Tirkîyê de rûniştî bûn, paşê xwe li Iraq û Sûriyê dîtin. En yekemîn di bin idareta kolonî a Ingiltere û ên duwemîn di bin a Fransa de bûn. Têkilîya vekirî a kolonyalîzmê li Kurdîstanê zorîyên nuh li ser rîya çaredîtina pirsra netewîya kurdî danîn.

Ji alîkî din jî rabûna pêla şoreşa cotmehê di hemî cihanê de û destpêka dema krîz û hilweşana sîstema kolonyalist a empêryalîzmê ji gelê kurd re meydaneş ku ji berê tu kes ne dîtî bû vekirin. Giringîya vê bûyerê bi xwe ne zorîyên muweqet ku netîca (aktîf-bûna) empêryalîzmê li Rojhilata Nêzîk bûn, lê qedera gelê kurd tesbît kir. Tecruba Yekîtiya Sovyêti di dîtina çara pirsra netewî de bû sedemeke giring ji bo amadekirina hemî rewşên ku firset dî-din pêşveçûna netewîya rast, bi hêzanî, ji Kurdên ku di welatên

me, û bi piranî di komarên paş Qafqasya, de rûniştine.

Di salên bîst û sîyan de, pêleke bilind ji serhildanên kurdî li Tirkîyê, Iranê û Iraqê rabû, dijî serdestîya kolonyalîst û rêzana şoven a hukûmetên Rojhilata Nêzik li hemberî pîrsa kurdî. Lê, ji nuh de, Kurd şikestinê kişandin û di cih'anîna daxwazên xwe yê meşrû di van dewletan de, bi awakî ciz'î jî be, serfiraz ne bûn. Di van serhildanan de qelsbûna leşkerî û rêzanî û xurtbûna prensîpên civakîyên paşverû di civaka kurdî de û di dawîyê de rewşa cihanê a ji Kurdan re ne munasib xuya bûn, bi hêzanî, di vê dema ku tê de tevgera kurdîya netewî derbas bû merheleke nuh û gava ku bi awakî pîrr vekirî şikandina metodên fêodal û eşîrî di têkoşînê de û avakirina rêxistinên rêzanîyên gelemperîyên aktîf ku karibin hemî gel idare bikin û bikişînin paş xwe pêwîst bû. Gelê kurd, di rabûna têkoşîna xwe ya rizgarîyê de, di dawîya şerrê cihanê ê duwemîn û şûn de, ji fêrên dema nav her du şerrên cihanê kar kir.

Piştî guhartinên paş şerrê cihanê ê duwemîn ku li her der hatine nasîn, tevgera netewîya kurdî merheleke nuh derbas kir. Em karin bêjin ku ew, ji aliyê hêzên wê yê pêşeng û serokatîya wê, û awayên têkoşîna xwe de, eger ji aliyê çîni hêzên pîrr fireh yek kiribe jî, tevgera şoreşgerî û demokratîk e. Têkoşîna Kurdan ji bo stendina mafên xwe yê çarenûsî li ser bingeheke demokratîk, di enfyêke fireh de, pêş de ket. Li ser de jî, daxwazîyên civakî ên ku menfeetên çîni ên civakên karkeran bi xwe nîşan didin roj bi roj giringtir dibin.

Piştî şerrê cihanê ê duwemîn bi demeke kurt, di cih de, Partîya Demokratîk a Kurdîstanê ku li Iranê xuya bû vê tevgerê xist bin destê xwe û di cewherê xwe de hemû hêzên welatparêz ên civaka kurdî ku ji bo mafê xwe yê çarenûsî têkoşîn dikir yek kirin. Piştî wê, partîyên din, di bin eynî navî de, li Iraqê û Tirkîyê ava bûn. P.D.K. roleke tenzîmîyeke giring lîst di hişyarbûna tevgera kurdî de, li Irana piştî şerr û di tevgera netewî a Kurdên Iraqê de ji salên şêstan heta salên heftêyan. Di dirêjbûna dema piştî şerr de, Kurdîstana Iran û Iraqê bû bû meydana

yekemîn a têkoşîna netewîya ku serokê wê yê ku (heta nivê salên heftêyan) hati bû qebûlîkirin, Mustafa Berzanî, serokê P.D.K. a Iraqê bû. Ew di tevgera netewîya Kurdî a sedsala XXa de mezintirîn şexsîyetên Kurdan bû, her çend e şexsîyeta wî xwe diguhert.

Neticên têkoşîna fedakar a gelê kurd ji bo mafên xwe yê meşrû ne bi tenê bi yek ma'na ne. Ew ne bi tenê tevayîya tevlihevî û lihemberîya rewşê li meydana Rojhilata Nêzik û cihanê nîşan didin. Ew mercên dîrokî ên pêşketîna civakî, a borî û rêzanî ên hundurî li hemî perçeyên Kurdîstanê jî nîşan didin. Bi vî awayî, Kurdên Tirkîyê tu tişt kar ne kir, ji bo ku ji wan re her awayê jîna netewî qedexe ye. Ji van awayan jî bi zîmanê netewî di dibistanan de mafê hinkirîne û weşandina bêjê. Li gora hinkirîneke resmî û şoven, navê Kurdan li Tirkîyê bûye "Tirkên çiyayî". U her tevgera rêzanî di nav wan de bi hişkayî tê pelixandin.

Rewş li Kurdîstana Iranê hinek cihê xuya dibe. Li wira, hin mercên objektîf hene ku fîrsetên minasib dan ji bo firehbûna tevgera netewîya kurdî. Piştî şerrê cihanê ê duwemîn bi demeke kurt, li Kurdîstana Iranê komareke otonom - cara yekemîn di dîroka kurdî de - ji bo zemanê kurt ava bû. Lê, di dawîya sala 1946 de, ev komar ji aliyê hêzên paşverûyên iranî û emperyalîstên yekbûyî hat xera kirin. Piştî wê, di nêzîkî 30 salan de, hukûmeta Şahê dîktator tevgera kurdî di dewletê de bi hişkayî pelixand (informasyonên resmî navê Kurdan kir "Farsîyên ku bi awakî muweqqet urf û adetên xwe yê netewî ji bir kirine"). Lê, wî vî karî bi nermîyeke naskirî kir, û di eynî zemanî de jî tecrube kir ku tevgera kurdî li Iraqa cîran, ji bo menfaetên xwe, bixe bin destê xwe.

Şoreşa îslamî û şerrê Iran û Iraqê ku zû piştî wê dest pê kir ji nuh de giringî û geşbûna pîrsa kurdî li Iranê nîşan dan. U ew bi awakî mutlaq rastîyeke vekirî ye ku îro li Iranê pîrsa netewî, û tê de pîrsa kurdî, bi hemî bilindîya bejna xwe rawestayê.

Tevgera netewîya kurdî li Iraqê gihaşt firehtirîna mesafa xwe. U ji 1961 (bi awakî veqetayî) serhildana Kurdîstana Iraqê ku hêzên Iraqê tu nikarî bû vemirînin geş dûmahî rûpel 31

NAMEKE JI L. TINDEMANS RE

Di tarîxa 19.6.84 de, nûnerêk ji Têkoşer û nûnerên Komîta Belçîkî ji bo Parastina Mafên Mîroyatîyê li Tirkîyê, Sendîka Sosyal-Chrétien C.S.C. û Mrax (Komela dijî Nijadparêzîyê), bi awayê dêlêgasyoneke, çûn dîtina Léo Tindimans, Wezîrê Karên Derve ê Belçîka û serokê grûpa sosyal-chrétien a parlamana ewropa, ji bo ku bi wî re li ser rewşa Tirkîyê û Kurdistana Tirkîyê bipeyivin. Lê, mixabin, wezîr bi xwe ne hat civînê. Dêlva wî, berpirsiyarên kabîna wî amade bûn.

Ji xeynî axaftinan, Têkoşer ji Léo Tindemans re nameke ku nûnerê me da destê alîkarên wî nivîsî.

Naveroka nama me ev e:

Wezîrê hêja,

Piştî stendina hukmê ji aliyê hukûmeteke sîvîl li Tirkîyê û piştî helbijartinên mehlliyên dawîn, gelek ewrupî bawer kirin ku Tirkîye gavek avêt ber bi dêmokrasîyê. Lê, ji bo Kurdan, ji Tirkan bêtir jî, ev bi tenê dêmokrasîya camekanan e.

Eger ji bo Tirkan îsbata tunnebûna dêmokrasîyê ev e ku leşker hîn jî destê xwe avêtiye ser hukûmeta sîvîl, ku kadroyên kevn ên ku di bin hukmê leşkerî de merkeze giring stendi bûn ne guherîne, ku hemû partiyên siyasî nikari bûn bikevin helbijartinan, ku merivên sendîkî û xwenda hîn jî di girtîgehan de dirizin, ku bi deh hezaran meriv hîn jî tîn girtin, êşandin û yan

di bin hukmê mirinê de ne, û ku jîna maddî ya xelkê her dem zortir dibe, ji bo Kurdan, ji xeynî vana, sedemên din hene ku tunnebûna vê dêmokrasîya derewîn îsbat dikin. Ev sedem ev in:

Ne bi tenê rêxistinên siyasî û çandîyên kurdî hatine rakirin û berpirsiyar û sempatîzanên wan hatine êşandin yan kuştin. Her merivekî ku biwêre bêje ku ew Kurd e, yan bi dizî mûsîqa kurdî guhdarî bike, yan nivîsarên kurdî bixwîne, yan di dayîrên resmî de bi kurdî bipeyive..... tê girtin.

Êşandin ne bi tenê di qaraqolan û girtîgehan de, lê li meydana gund û bajarên jî li şer xelkê tê kirin. Amanca tetbîqatên leşkerî û dorgirtina van bajar û gundan ji aliyê leşker tirsandina gel e.

Hûn baş zanin ku zordestîya netewî li ser gelê kurd ne iro dest pê kiriye. Ji sala 1924 û pê de, mafê bi zimanê kurdî peyivîn û danfina rêxistinên kurdî qedewe ye. Di dirêjayîya dirokê de, bi sed hezaran kurd hatin kuştin yan jî ji cihê xwe hatin avêtin. Hebûna gelê kurd bi xwe hat inkarkirin. Bi awakî resmî navê Kurdan kirine "Tirkên çiyayî" yan "Tirkên Rojhilatê". Lê, ji 12.9.1980, tarîxa stendina hukmê ji aliyê leşker, û şûn de, rewş pîrr girantir bû. Iro qetlîfameke Kurdan a rast, canî û çandî, hatiye kirin. Amanca wê bi zorê û bi tirsandina merivên besît ên ku bi siyasî qet mijûr nabin gelê kurd assîmîle bibe.

Li gora me, li kîjan welatî be, eger hukûmetek mafê bi zimanê xwe xwendin û nivîsandin û heta mafê hebûnê ji gelekî re qedexe bike, ne mumkun e ku meriv sifeta dêmokrasîyê bide wê yan bawer bike ku ew ber bi dêmokrasîyê diçe.

Wezîrê hêja, em ji we hêvî dikin ku hûn ji berpirsiyarên hukûmeta Belçîka û ên Parlamana Ewropa bixwazin ku ew hukûmeta Tirkîyê, ji aliyê siyasî û aborî, asê bikin û ku avakirina dêmokrasîyeke rast jê bixwazin.

REWŞA KURDAN DI ŞERRÊ

IRAQ Û ÎRANÊ DE.

Di bin serîyê "Serhildaneke geleri li Kurdistanê Iraqê", CARDRI, Komîta dijî pelixandinê û ji bo mafên mirovatîyê li Iraqê, London, di tarîxa 7.6.84 de, bi ingilîzî, ewha dinivîse: "Hatina nûçeyan ji Iraqê dajo. Serhildaneke geleri, tevî grêv, rêveçûn û bi polîsê rêjîma Iraqê re lihevixistin, gihast bajêr û gundên Kurdistanê Iraqê. Ev serhildana gelê kurd bi mezintirîna rêveçûnên ku bajarê Sileymanîyê di dîroka xwe ya nuh de dîtiye gihast dereca bilindtirin.

Di tarîxa 25.5. de, 50.000 meriv di rêveçûneke de cih girt ji bo teşhîrkirina dîktatoriya faşîst û xwestina cezakirina qatîlên xwendekarên ku grêv kir û ku bi destê polîs hatin kuştin. Rêveçûn bi gelek mirî û birîndar belav bû ji bo ku navbendên "leşkerê geleri"yê faşîst ê Baas ku rêxistineke mîlîsî ye hatin êrîşkirin.

Ji 12.4.84 de, gava ku xwendekarên zanîngeha Selaheddîn li Erbilê (navenda "navçeya otonom" a kurdî) dest bi grêvê kir dijî emrên tedrîba fîcarî di "leşkerê gel" de, tevgera protêstokirinê bilindtir bû û gihast hemî derên din ên Kurdistanê

Li Belçîka jî, di meha hezîranê de, rêxistinên jêrîn daxwuyanîyeke çapê li ser vê bûyerê û li ser rewşa Iraqê derxist:

Partiya Komünîst a Libnanê - liqê Belçîka, Piştgirên P.F.L.P. (Enîya Netewî ji bo Rizgarîya Filistin), Yekîtiya Xwendekarên Erebb, Partiya Komünîst a Iraqê - liqê Belçîka, Partiya Dêmokratîk a Kurdistan - liqê Belçîka, Partiya Dêmokratîk a Gel a Kurdistan - liqê Belçîka, Têkoşer (Yekîtiya Xebatkar û Xwendekarên Kurd li Belçîka), K.S.S.E. - liqê Belçîka, Y.X.L.K.E. - liqê Belçîka, Komela Xwendekarên Iraqê li Belçîka - şaxa Gusir, R.D.M. (Koma Dêmokratîka Marokî).

Di eynî zemanî de, li aliyê din ê Kurdistanê, li Banehê - Kurdistanê Îranê - nêzîkî 600 kes di bin teqîna bomban de, tawil mirin.

Weka ku em dibînin, ji destpêka şerrê Iraq û Iranê heta nuha gelê kurd di her du perçan de du caran tê eşandin. Ji alîkî, ew têkoşîna xwe dijî her du rêjîmên faşîst dike û ji alîkî jî, ji sedemê vî şerrî, xwîna xwe, bê xwestina xwe dirîjîne. Bi vî awayî, mercên jîna wî, di her alî de, ango maddî û manewî, roj bi roj girantir dibe. Ne bi tenê pêşmergek mîrxas, lê merivên masûm jî, weka pîr, zarok û jin, bi xwîna xwe û êşa laş û mejîyê xwe, mafên xwe bi zorê distînin û di eynî zemanî de jî, di nav vî şerrê dijwar û pis de, dibin qurban ji bo faşîstên ku wan dipelîxînin û nahêlin ew bîneke paqij bistînin.

Ev her du rêjîm, weka rêjîmên Tirkiyê û Sûriyê, ji bo vî navçeyê têxin bin destê xwe û destê emperyalîzmê, bi her awayî, ji wan çî bê dîkin û ewê her gav bikin. Loma, têkoşîna me hîn dûr û dirêj e û xebata me, di her warî de, zor û giran e. Serfirazîya me girêdayî dirêjbûna bîna me û rastbûn û fi-rehbûna dîtin û xebata me ye.

REWŞA ÎROYÎN LI KURDISTANA TIRKIYÊ

Yalçin

Li Kurdistanê fro jîn bûye mucîze, bêkarî, zilm, tedayî, zem; buhabûn jîn kirîye jehr. Ji dema ku Cunta Faşîst hat ser hukmê heta fro, di jînê de her tişt hat guhertin.

Karker gundî (rêncber, cotkar) çûn helakê. Ji xeynî vê yekê jî, perçiqandina gel, êşandin, girtin, ji aliyê leşker, jîna gel hêj reş û tarîtir kir.

Têkoşer ev gomanên (nûçeyên) he ji devê karkerên Kurd ku çû bûn Kurdistanê û gundî, karker û destbikarên (memurên) ku li Kurdistanê dijîn bihîst û ji we, xwendevanên hêja, re pêşkêş dike.

H.K.:

Ez jî bo tatîlê çûm Kurdistanê. Ew tiştên ku me di kovarên ku ji aliyê komelên Kurd, li ser jîna gel, li ewropa tîn nivîsandin, de dixwend ji jînê pîrr paşdetir mayîne. Di van çar salên dawîn de kesên ku ne çû bûn Kurdistanê, ewê nema karibin halê (rewşa) gel heyal bikin.

S.T.:

Ez çûm paytexta Tirkiyê (ANKARÊ). Bertîl (ruşwet) bûye zincîr û xelek bi memurên (karbidestên) dewletê ên piçûk heta ên mezin bi hevduve hatîye girêdan. Kesê ku bertîl ne de nema karê wî di rê de diçe. Bi kurtafî ez karîm bêjim ku talane, talana gel e.

S.N.:

Ez çû bûm ber deryayê (behrê). Jîna burjuwaziya Tirk û Turîstan li ber çavan bû. Şahî, keyf, dîlan, musîq û caz jîna behrê hêj renkîrîrî dikir. Ez ne bawerim ku ev keyf û şahî, zewk û sefa li derekî din ya Dinya me hebe. Li ber deryayê destbikar (memur) ên piçûk jî tune bûn. Ez li wir bi çend kesan re peyivîm; pîrr keyfxweş bûn û digotin: bû çar sal, derya pîrr merfistir û paqîjtir bûye. Ji berê gundî û memûrên piçûk yê bê kultur behra me ya zelal û delal şêlû û pêlû Kiri bûn. Pîrr spas ji general û Ozal re. Ji bo ku ez bi turîstan re dipeyi-

vîm, ewan digot ku qey ez ji yekî ji wana bûm.

R.E.:

Xwer û vexwarina me gundîyan ji berê çar salan ne baş, ne jî xerab, bû. Îro zarokên min birçî ne. Ça, şekîr xwerê me bû, fro li me bûye tutya (hesret).

Kêlo ya çayê, berê çar salan 400 banqenota bû, fro 2200 banqenota ye.

Kêlo ya şekîr 35 a bû, fro 180 f ye.

Kêlo ya bacan (Frengî) 5 banqenota bû, fro 100 a ne.

Kêli ya ronf (dohnf) 75 banqenota bû, fro 500 a ne.

Cota pêlav (sol) ji bo mezinan 150 banqenota bû, fro 2000 a ye.

Cil (ffistanek) ji bo pîrekan 400 banqenota bû, fro 4000 a ne.

Îkolî goşt 200 bû fro 1000 a ne.

Nanek 15 banqenota bû, fro 60 a ne.

Qelana me ji nêza hat, mala me çûye mîratê, wêran bûye, kes li halê me napîrsî.

L.H.:

Ez memurek (kardibestek) ji yê piçûk ê dewletê me. Ji berya çend salan, her hefte du caran min goşt ji bo gedên (zarokên xwe distand, fro mehê carek bi zorê goştê hestu dikirim. Mehê 35000 drav (maaş) distînim; 15.000 kirê didim, ji bo av, elektrîk, gazê (tûp) jî 5000 diçe, 15000 ji bo 5 kuflet dimîne. Ez û hevalên xwe tev bertîlê (ruşwet) distînin. Amirên ku li ser me, dawîya mehê, serê memur (karbidest) 5 hezar xeraç dixwaze, yê ku ne de wê karê xwe hunda bike. Em tev bûne diz. Dilê min pîrr li feqîra û gundîya dişewite, lê bêhtir li zarokên min dişewite.

S.A.:

Ez xortekî 21 salî me, min lfse xelas kirîye, bû çar car dikevîm imtîhanê unîwersîtê, her sê caran jî min hunda kir. Kar nîne, pirtûk, rojname kaset qedexe ne, nûçeyên hundurî em ji BBC distînin, dan û standin di navbera hevalan de pîrr sar bûye. Muxbir (sîxur) zêde bûne.

DÎROKA KURD Û KURDÎSTAN

(V) Derwêş

Di dema ku pêşiyên Selçukîyan, Oxuzî (Oguzlar), ber bi rojava dihatin (1029) û nêzîkî aqarê Kurdan bûn, di navbera wan de şer' derketin. Di eynî demê de Gazne jî li hemberê Selçukîyan de, di bin serokatîya Mahmudê Gazneyî (Gaznelî Mahmud) de şer' kirin. Şer'kerên Kurdan aliyê Mahmudê Gazneyî girt û pê re, di nav hêza amirhêzê Hacıp Siltan Mesud de cih girt. Lê pêşiyên Selçukîyan, Oxuzî, zora Kurdan jî û ya welatê Gazne jî birin.

Paş ku Selçukî ketin navça Muraxa (1037) û talan kir, çûn ber bi Eşîreta Hazbanîyan. Lê Kurdên li wir, xwe avêtin cem Hikimdarê Azerbeycan û bi wan re li hember Oxuzan şer' kir. Geh Oxuzî û geh Kurd, tev gelên din bi ser diketin.

Di vê navberê de, Vehsuzan bin Mamelan, di sala 1029 de, hikumeta Kurdan li Tebrîzê saz dikir. Ev hikumet destpêka hikumeta Deylem bû.

Paş demekê, di sala 1035 de, hikumeta Şevankârre saz bû. Vê hikumetê 320 salan dom kir. Oxuzî jî di vê navberê de êrişê dibin ser Kurdan. Vehsuzan bin Mamelan jî hêzeke leşkerî saz kir, û dest bi şer'ê Oxuzîyan kir. Li pir' cihan bi ser ket û tehluka Oxuzîyan jî navça xwe dîr xist. Oxuzîyan, êrişên xwe li ser Kurdên Diyarbekrê û Musulê Mezintir kirin, talanên mezin û qetlîamên hov pêk anîn. Nasir Bin Merwan-ul Kurd, Oxuzî bi mal ji Diyarbekrê dîr xistin, lê, Oxuzî, paş talan û qetlîamên li Musul û dora wê, ji ber xwe veqetîyan. Amirê Musulê, Karavuş, bi tenê (serokên din yê Kurd û Ereba arkarina wî ne dikir) ma bû, lê Oxuzîyan ji wira cihê xwe guhazt.

Paş şer'ê ku di navbera Siltanê Selçukî, Alpaslan, û Imperatorê Bizansîyan de çê bû û di nav vî şer'î de imperatorê Bizans, Roma-

nos Dîjenos, qels ket, Kurdistan hêdî hêdî ket bin destên Selçukîyan.

Dewleta Selçukîyan ku aqarê Kurdan û Îran xîst bin destê xwe di şala 1117 de saz bû, Li beşê Anadoluê jî dewleta Selçukîyan ava bû. Ji wan, ya pêşîn 97, ya duwemîn 230, sal dom kir.

Di vê demê de Kurd, di nav hev da ne bûn yek û li hemberê dijmin şer' xurtne kir. Selçukîyan wek hemî hêzên din ên biyanî ji dubendîtiya Kurdan fêde kir. Kurdên hevalbendên xwe li hemberê Kurdên ku serî li hember talanê radikir, dixistin meydana şer', yan jî Kurd (şer' di nav xwe bi xwe de) li ser "navçeyên" şer', Kurd li hemberê gelên din rê dikirin şer' (mîna ku Melîk Şahê Selçukîyan, Kurd, li hemberê apê xwe ajotin meydana şer', ji ber ku wî dixwest hikmê dewletê bixe destên xwe).

Paş sala 1134 ê Imadudîn û Tîmurtaş, Amirhêzên Atabegan êriş bir ser Kurdan û talan kirin. Diyarbekir, eşîra Hamîdiye, keliha Culab û hin navçeyên din di vê navberê de ketin bin van êrişan.

M. Emîn Zekî, di pirtûka bi navê "Kurdistan Tarihi", rûpel 75-76 de, qala "dewleta Kurdê Eyûbî" dike. Di wira de dibêje ku eşîretên Hakariye, Mihraniye, Şehraniye, Mîraniye, Hemîdiye û Zerzariye û hwd. xwe parastin vê dewletê. Selahedînê Eyubî di dema xwe de ev dewlet pir' xweş kir. Paş mirina Selahedînê Eyubî, dewlet jî ji hev belav bû. Li navçeya Cizîrê jî di vê demê de hikumeta Kurdên Ezîzan saz bû. Bi êrişên Akkoyunluyan û Osmanîyan ev hikumet hildiweşe.

M. Emîn Zekî, di vê pirtûka xwe de dibêje ku di navbera Kurd û Tirkan de pir' şer'ên mezin yan biçûk çêbûne. Di van demên şer' de gelên ne misilman bê alî (bê teref) mane.

Di sala 1185 de, di navbera Kurdan û Tirkan de (zemanê Xalîffe Nasir Liddîn) şer' du salan dom kir. Di vî şer'î de pir' ji Kurdan qels bûn û navçeyên xwe berdan.

Di sala 1218 de, dîsa êrîşên mezin hatin ser Kurdan û pir' Kurd hatin kuştin. Çend sal paş de (1225), nexweşî, êş û afetên tebîî ketin nav Kurden navçaya Dîyarbekrê, Mêrdîn, Riha (Urfa), Musul û hwd. Van nexweşî û afetên tebîî pir' zexer dan Kurdan.

Di navbera sala 1217 û 1328 de pir' şer' li Kurdistanê çêbûn. Wek her car Kurdistan, bû meydana şer'ê di nav gelên din, (hem di navbera hev û din, hem jî li hemberê Kurdan).

Dema ku Harzemî di sala 1217 de di vî navçê re dibihurin, talanên mezin dikin û di eynî demê de jî li hemberê Abbasîyan şer' dikir.

Herçend e hêza Harzemîyan zû belav bû jî, paş demeke kurt (1225) lawê Şahê Harzemîyan, Celadeddîn, hat ser Kurdistanê. Cihê ku tê re dibihurt kuştin û talan dikir. Di salên 1229 û 1230 de Celadeddîn talanek mezin li dora Musê kir û pir' kes kuştin.

Di vî navberê de Tataran li hemberê Celadeddîn şer' dikir. Û ew jî hêz xist. Her çend e Celadeddîn xwest ku Kurd wî biparêzin, Kurda ew kesê zalim ne parast.

Paş zilm û talanên ku Celadeddîn kirin û çû, Tatar hatin meydana û wan dest bi zilmê kir. Li Dîyarbekrê hewqas kes kuştin û talan

kirin ku Dîyarbekr bû wek bajarekî xerabe.

Me goti bû ku, Celadeddîn revî ba Kurdan û li cihekî starê digeriya. Axayek jî nav Kurdan wî li cem xwe vedişêre. Kurdekî şer'ker, ku birê wî jî aliyê Harzemîyan di şer'ê ke-liha Axlatê de hatibû kuştin, Celadeddîn kuşt. Wî ew bi dizî kuşt, kes xeberdar nekir. Lê mixabe, kuştina wî bû sedema êrîşên Harzemîyan ku li ba Tataran li hemberê Kurdan dest bi talanan kirin.

Di sala 1247 de, Moxolf jî ketin Kurdistan û pir' cih talan kirin. (Dîyarbekr yek ji wan cihan bû). Paş salên 1250 êrîşên Îlhanîyan dest pê kir. Cidayî kuştina gel, navçeyên Hamedan, Şehresor, Dîyarbekr, Riha (Urf), Mêrdîn û hwd. talan kirin. Di sala 1297 de Hûlagû ket meydana û dest bi kuştin û talana Kurdan kir.

Weka ku tê xuya kirin, welatê Kurdistan, ji hemî alîyan ve bê rawestan ji aliyên hêzên bîyanî dikeve bin êrîş û talanê. Ev ne ku kêfa wan hêzên bîyanî ji kirina şer' û êrîşan re tê û dixwazin gelan bikujin, lê Kurdistan, navçeyeke pir' giring e di aliyê coxrafîk de. Tebîîyet û zengîniya vî welatî ev hêzên bîyanî tema dikirin. Wek giringiya navçê, zengîniya û tebîîetê, struktura gelê Kurd di aliyê dewletê de jî pêşda çû bû. Li ser vî yekê dewletên Merwanî û Eyubîyan du nîşe ne. Di wê demê de ev her du dewlet bi hemî tiştê xwe ve ji dewletên dora xwe pêşketftir bûn.

(dûmahî heye)

TÜRKİYE KÜRDİSTANINDA OPERASYONLAR

Ahmed

Türk ordusu,Şemdinli ve Erüh'taki "baskın" 1 bahane edip Kuzey Kürdistan'da yine kan ağlatıyor. 7. Kolordusuna bağlı komando birlikleri tarafından kara ve hava'dan resmi terör'ün uygulandığı, Hakkari' nin Tuzluca ve Hozê köylerini bombardıman edip yaktığı, operasyonların tüm bölgede amansızca sürdürüldüğü sıralarda; Doğu Kürdistan da gerici Humeyni'nin pasdarları toplu bir katliama başladılar.Mahabat bu kıyım maruz kalan kentlerden biri.Bu operasyonda da 200 'e yakın kadın, çocuk ve ihtiyar öldürüldü.

Bunu takiben, Eylül'ün ilk haftasında Arap milliyetçiliğinin mirasçısı Saddam Hüseyin'in başında bulunduğu BAAS rejimine bağlı birlikler de Orta Kürdistan'da "temizlik" hareketına giriştiler.

Bu üçlü kıyım hareketi'nin bahanesi ve sebebi ne olursa olsun, Kürdistan'ı sömürgeleştiren, egemen güçlerin Kürdistan halkına ortak ağır bir saldırı ve sindirme hareketi düzenledikleri açıktır.

Gerçek olan şu ki; bu kıyım ve operasyonları dünya kamuoyundan mümkün olduğu kadar saklamaya ve gizli tutmaya bu üçlü bileşen çalışıyor.Kendi kuklaları basın ve yayın muhabirlerine bile gizli tuttukları bu zalim ve kanlı terördeki amaç; Kürdistan sorununu temelli ortadan kaldırmaktır. Henüs yakın geçmişte Kuzey-batı Kürdistan a saldıran sömürgeci Faşist Cunta kuvvetleri kana doymamış bir şekilde varlığını sürdürme çabasıyla, bütün zorba yöntemlerinden hiç bir şey eksik etmeksizin,yine sınırları aşarak yeni bir saldırıya girişti.Sömürgeci Faşist Türk devleti, böylece tarih boyunca yaptığı zorbalıklar zincirine yeni birini ekleyerek, bugün de en iğrenç biçimiyle elini halkımızın kanına bu laştırmaktan geç kalmadı.

Yapılan bu saldırı,Orta-doğu'da emperyalizmin jandarmalığını üstlenen yalnız Türkiye Cumhuriyeti'nin değil, aynı zamanda faşist Irak yönetimi gibi çevrelerce de benimsenen,gerekli görülen bir saldırdır.

Bilindiği gibi İran'la savaşmakta olan Irak,uzun süredir ülkenin çeşitli yerlerini (Kuzey-batısını) daha fazla kontrolü altında tutamayıp,oradaki bağımsızlıkçı ulusal kurtuluş hareketinin gelişmesine engel olma gücünü gösteremedi.İşte, bundandır ki; Türkiye Cumhuriyetiyle aynı karakterde olan Irak yönetimi kendi ilticacı azgın yöntemlerini tehdit eden bu değişimleri yoketmek veya bastırmak için Türk sömürgeci güçleriyle işbirliği yapmak ve ya-

dım istemekten geri kalmadı.

Bu hücum böylece her iki rejimin aynı sömürgeci sonuca varma gayeleriyle (ve ülkede sözde aydın,yazar,çizer vb.lerinin eleştirisine uğrayacağına tersine, destek olarak Avrupa Sosyal Demokrasisini de yanına alarak, olaya adete alkış tutarcasına ilgisiz kalarak) dünyanın gözü önünde gerçekleşti.

Orta-doğu da yayılma politikası güden sömürgeci faşist cunta ilk başta kendisine engel teşkil ettiğini gördüğü Kuzey-batı Kürdistan'da gelişen halktan yana örgütlü mücadeleyi hazmedemeyip bölgeye saldırmış ken,tarih sahnesindeki gerici karanlık rolünü eskiyi aratmaksızın tekrar yinelemiştir.

Durum böyleyken içerde de en küçük bir muhalefeti dahi ezmezi gözönüne alan sömürgeci faşist cunta halkın sırtından kırbağını eksik etmeyip,devlet terörü'nü; arama,operasyon,silah toplama vb gibi adlar altında sürdürerek polisi,jandarması ve her türlü gücüyle süresiz devam eden asimilasyoncu,sömürü politikasıyla halkımıza kan kusturmaya devam ediyor. Kürt halkının varlığını yoketmeyi ve ortadan kaldırmayı da hedef edinen bu caniler,hayata yaşanılmaz hale getirip her yanda zulmü katmerleştirip ülkeyi adeta cehenneme dönüştürürcesine,hapishanedeki tutukludan yurdun en ücra köşesindeki yoksul köylüye dek baskıyı uygularken emperyalist emellerine daha çabuk varma amaçları gütmektedirler. Ama Kürt halkı bünyesinde koruduğu dili, kültürü vb gibi yapılarıyla bunları boşa çıkaracaktır.

Tarih,zamanın iz bırakmaksızın geçmediğini göstererek,ergeç zulmün kalelerinin yıkılıp,halktan yana aydınlık,güzel günlerin geldiğini ispatlamıştır.Nihai zafer Sömürgeci Faşist Cunta'nın uygulamalarına boyun eğmeyerek,idam sehpasında,işkence odalarında,dağ başlarında savaşarak şehit düşenlerin anılarına bağlı kalacak Kürt halkımızın örgütlü mücadelesiyle gelecek tir.

Kürdistan halkının haklı mücadelesini sömürgeci Faşist Cunta durduramaz. Zafer ezilen halkımızın olacaktır.

15.7.84

Paris

Ji redaksiya Têkoşer'ra

Hevalên heja!

Heta niha min bala xwe da xebata we. Û min hemû hejmarên Têkoşer xwend, di alfiye çandeyî û netewî da gelek xebatên giranbiha li Belçîka bi cîh anîn. We di warên çandeyî, êde-bî û di xebatên netewî da pîroz dikim. Serfirazî û serketina we dixwazim.

Bi silavên welatparêzî.

Jîyan

SONDA DOZA ME

Li ser me ronahîya hîvê
Binê wê da dimeşîyan wek masfîyên bin avê
Bêdeng bû, çiksayî bû,
Histêrkan bi hevdu dilist vê nivê şevê da
Em ketin bin êvrê reş û sipî
Hev tenê çir-çira teban
Û dengê gurên birçî ser me da diçû
Hemû karvan dimeşîya li ser êrdê sor
Tenê dengê piyên wan bû
Dayika min
Dengek bêbext di yek carê da
"Vurun ateş serbest!"
Ew egîr û merdên piling
Bi êrdê va hinediweşîyan
Û

Wek baranê bi ser me da gule direşandin.
Dîsa hemû wek stûnek darê radiwestîyan (duruyorlardi).
Wekî govendek girover ava kiribûn
Wekî di davêtê da bin
Yek deng û yek awazek
Li nav zinar û daristanan de belav dibû
Dengê wan.

HILWEŞE METINGEHKARI, BIJI SERXWEBONI
Bi wan dangan har dibûn ew lawên wahşa,
Kes ji tirsî me bi semta me nêzik nebûn,
Heta jîyana me ji qefesa canê me derket
Dîsa jî tirsî me di dilê wan dê bû
Wekî, me wan kuştibû
Dilê wan di devê wan avêtibû
ERE DAYIKA MIN.
Hêvî ya kulîlkên te wanî qurmiçandibûn
Û

Lawên te ûsa barkiribûn ji cîhanê
XWINA ME

Û xwîna me tovên nuh avdida
Ji tirsî me avêtin nav çem û golan
Û wek bayêk henik dîsa kuşîna me bi dara ket.
WEK GULILKEN BERFE LI ERDE SIPI DIKIR
Û SOR Û SORBUNA ME DISA WEK HEVI RONAHI DIKIR.

KURDISTAN, ÇEND

ABORÎ Û

II-TEVGERA ÇANDA KURDÎ DÎ SEDSALA XX'A DE

HETA SALÊN 1960

A-Kurdistana Tirkîyê

Rêzana (sîyaseta) assîmilasyonê a hukûmeta Tirkîyê xebata Kurdan ji bo pêşvebirina bêjeya xwe xeniqand. Li gel vê qasê, ev xebat bi dizf dajot. Alfabeyên kurdî, li ber mizgeftan dihatin firotin. Dîwaneke helbestan li Diyarbekrê hat weşandin.

B-Kurdistana Îranê

Hukûmeta Iranê, çî qas rêzana xwe ya assîmilasyonê bajota jî, ew, di tarîxa 6.5.1959 de, îzn da derketina kovara bêjeyî û agahdarî "Kurdistan" (bi zaravê Sanandajê), li Tehranê. Lê, hejmarên vê kovarê pîrr hindik bûn û di navçeyên Kurdistanê de ne dihatin firotin. Bi tenê dibistaneke kurdî hebû, lê di zanîngeha Tehranê de kursîkî kurdî jî hebû.

C-Kurdistana Îraqê

Pîştî şerrê 1919-1920 û şûn de, tevgera çanda kurdî pîrr pêş ve çû. Xwendayên kurd ên Tirkîyê xwe gihandin Kurdên Îraqê. Her du navendên çandîyên kurdîyên mezin, Sileymanîye û Begdad bûn. Eserên ku di van salan de derketi bûn ev bûn:

K o v a r (hefteyî, mehî,):

- Li Begdadê: Diyarî Kurdistan, Gelawêj (1939-1949), Denge, Gîtuje, Taze, Nizar, Dengê Kutabrijan (organa xwendekaran). Xebat (organa Partiya Dêmokratîk

a Kurdistana Yekbûyî) (heta 1961), Rizganî, Ronabî, Azadî (organa Partiya Komünist a Kurd).

- Li Sileymanîyê: Pêşkewtin, Bangê Kurdistan, Rojê Kurdistan, Bangê Haq, Umîdî Istîqlal, Ziban, Zanistî, Zîm.
- Li rewandûzê: Zarê Kurmancî
- Li Erbilê: Hewler (ji 1936 û şûn de)
- Li Mûsilê: Rastî

Pêwendîyên ku bi bêjeyên biyanî, erebî û ewrupî, re di bûn, bêjeya kurdî firehtir kir: eserên zanistîyê, çîrokên gerran (siyahet) li Kurdistanê, ku bi ingilîzî hati bûn nivîsîn, bi hêzanî ên Millengen, Rich, Hobard, Johnson, Freya Stark, yan jî çîrokên ku ji kovarên erebî hati bûn stendin, bi zîmanê kurdî hati bûn wergerandin.

Rêzimanên kurdî hatin weşandin:

Destûrê Zîmanê Kurdî (Begdad, 1929) ê Tewffîq Wehbî. Eladîn Sîcadî jî rêzîmana xwe di sala 1948 de, li Begdadê, weşand.

Ferheng: Gêw Mukriyanî ferhengeke erebî-kurdî, bi 35.000 gotin, weşand.

Dîrok: Salih Zekî Sahîbqîran gelek nivîsaran di kovara "Diyarê Kurdistan" de, li ser merivên mezin ên Kurdistanê, weka Seyîd Huseyn Mukriyanî, Mehmed Emîn Zekî, nivîsî.

Cografya, bêje, helbest:

- Heta 1958: nivîsarên kurdî pêwîst bû ku bêjeyî û dîrokî bin. Her gotinek li ser pîrsên rojî (actualité) qedexe bû.

NOT LI SER JÎNA

ÇANDÎ (II)

Pervîn

- Ji 1958 û şûn de: Kurd mafê serbestpeyvîniyê stendin û daxwaziyên xwe yê netewî venediştartin.
- Piştî derba Temmûza 1959: nivîskarên kurd li ser "Komara Dêmkokratîk a Kurdistan û Ereban" nivîsîn, ji bo ku xeyala derewîn a biratîya Kurd û Ereban ji aliyê rejîmê Iraqê weka bingeha hukûmetê bi xwe dihat nîşandan. Gelek dibistan û zanîngeheke kurd ji aliyê Idareta Hinkirina Netewî ji bo Kurdistanê vebûn. Komîsyoneke ji şeş endam bi kurdi û erebî pirtûkên li ser dirok, cografya û bêjeya kurdi nivîsî. Van madan ewê, tevî hinkirina zimanê kurdi, biketana nav bernameyên dibistanên Iraqê ên erebî.
- Ji 1961 û şûn de: bi destpêka şerr dijî Berzanî û daxwazîya otonomiyê, pelixandina Kurdistan û çanda kurdi dest pê kir.

D-Kurdîstana Sûriyê

Piştî tevgerên 1930, li Kurdistanê Tirkîyê, Kurd tecrube kirin ku ziman û bêjeya gelerî pêş de bibin. Birayên Bedir Xan, bi hêzanî, Mîr Celadet û Kamuran, li Kurdistanê Sûriyê bi cih bûn û dest bi vê xebatê kir. Organa wan kovara HAWAR bû. Bi kurdi û fransîzî dihat weşandin. Ji sala 1932 heta 1935, û paşê, ji 1941 heta 1943, derdiket. Di dawîya kovarê de ji çend rûpel, bi wêne, bi navê "Ronahtî" jî hebûn. Mîr Kamuran Bedir Xan gelek salan zimanê kurdi di Dibistana Netewî ya Zimanên Rojhilatê ên Iroyîn, li Parîsê, hîn kir. Esera wî pirr giring e: çîrok: "Qralê Kurdistan", "Dilê kurê min", Di sala 1953 de, rêzimana xwe "la langue kurde" (Zimanê Kurdi) weşand. Celadet Bedir Xan, piştî lêkolîneke pirr hêja li ser zimanê kurdi û ku 20 salan ajot, bi hevalê xwe yê fran-

sîz, Roger Lescot, re "Grammaire Kurde" (Rêzimana Kurdi) nivîsî. Ev rêzimana giranbiha di sala 1970 de hat weşandin.

Li dora Hawarê nivîskar û helbestvanê çuwan civiya bûn. En bi navê dengtîrîn vana bûn: Mustafa Ehmed Botî ku bi fablên xwe (çîrokan lawiran) hati bû nasîn. Qedri Can, helbestvanekî nûjen ku çerçeviyên kevî berda bû. Osman Sebrî û Melle Ahmedê Heyderan. Ji hemûyan bi navê dengtîrîn şêxmûsê Huseyn ku bi navê Cigerxwîn hatiye nasîn e. Wî, diwana xwe ya yekemîn "Diwana Cigerxwîn", di sala 1945 de weşand. Helbesta vê diwanê qîrînek e ku Kurdistan daf dide ber bi yekîtiyê û têkoşînê dijî belengaziyê û nezanîyê. Di sala 1954 de: diwana Sewra Azadî. Wî pirtûkên rêziman, aheng û diroka Kurdistan, bi helbest, jî weşandi bû. Di van salên dawî de ew li Swêdê dijî û gelek diwanên wî yê din jî derketine.

E-Li Sovyêtîstanê

Li Sovyêtîstanê, ziman û bêjeya kurdi di helbest, çîrok, romanên de, bê tirs, pêş ve çûn.

Nivîskarên kurd ên Sovyêtîstanê ên bi navê dengtîrîn ev bûn: A. Samîlov, A. Gindî, Lazo, Qaseke, Mirad, W. Nadîrî, Siras, Qenatê Kurdo Pîranîya eserên wan li Erfvanê, paytexta Ermenîstanê, hatine weşandin.

Çend tarîxên giring:

1922: zimanê kurdi bi alfabeya ermenî a hinek guhertî dihat nivîsîn.

1927: alfabeya latîni ji aliyê Afîsor Margulev û nivîskarê kurd, A. Samîlov, hat danîn.

1928: danîna resmî a alfabeya latîni.

1944-1945: alfabe ya kirîlî ku ji 39 tîpan ava ye (neh bi deng û 30 bê deng) cihê alfabe ya latîni girt. Ev alfabe ya nuh ji aliyê akademisyen Kapakjan û A. Gindî hat danîn.

Qenatê Kurdo di "Grammatica Kurdo-kokogo Jazyka", di tabloyeke de, muqayesa çar alfabe yên kurdî: latîniya sovyetîya 1927, kirîlîya 1945, latîni û erebî, kirin.

Ji xeynî nivîskarên, gelek lêger û zana hene. Kurdolojîya Sovyêtî li Mosko û Leningradê ji pêş ve diçe. Di destpêkê de, pirtûkên dibistanîyên kurdî ji aliyê kurdîzanên ermenî, weka T. Maragulev û R. Drambjan ..., dihatin nivîsin. Lê, ji sala 1936 û pê de, ev pirtûk ji aliyê nivîskarên kurd, weka Emîn Avdal, W. Nadirî, hatin weşandin. Piştî şerrê cihanê ê duwemîn, du rêzimanên dibistanîyên pîrr mukemmel, li Erfvanê, ji aliyê Qenatê Kurdo, û li Mosko ji aliyê I. I. Tsukerman, hatin weşandin.

III - DÎ SALÊN DAWÎN DE

Rêzana dirêj û dijwar a pelixandin û assîmilasyonê ku her çar hukûmetên Tirkiyê, Iranê, Iraqê û Sûriyê dajon çî qas hov be jî, ziman, çand û bêjeya kurdî xwe dijî wê parastine û, dêlva ku bimrin, agirê xwe, hêdî hêdî, diçirîsin. Ew, di her warî de: di pirtûkên hînkirîna zimên, ên dirok û bêjeyê de, di rojname, kovar û broşurên kurdî de, bi gawên piçûk, lê bi xwe bawer, pêş ve diçin.

Ev îsbat dike ku hişyarbûn û xwestina gelekî ji pelixandin, talankirin û kuştinê pîrr xurttir û diwartir e.

OLA (DÎN) KURDAN

Keşşeyê fransîz, Thomas Bois, ku jîna olî û çandî li Kurdistanê jî nêzik de kolaye, di kovara Proche-Orient Chrétien, Amman-Urdun, de dibêje: "Kurd perçeke giring (...) lê ku baş ne hatiye nasîn, ji gelên misilman in. Ew di nav Irana şîfî, Tirkiya hinek layîk û erebên

Iraq û Sûriyê ên sunnî de hatine asêkirin. Li vê derê, em karin bêjin ku di vê çaryana îslamê de ola Kurdan çend aliyên (sifetên) wê ên xusûsî hene ku Kurdan ji cîranên wan vediqetînin û ku heta nuha ji aliyê gelek kesan ne hatine zanîn".

Berê Îslamê: ZERDEŞTÎ

Ola Medan Mezdî bû. Med, bavûkê Kurdan bûn û li Kurdistanê, di sedsala hefta, berê mîladê, de bi cih bû bûn. Qralîya wan di sala 549, berê mîladê, de ketî bû bin destên Farisan. Navê xwedêyê wan ê mezin Ahura Muzd bû. Ango, "Xaliqê Mutlaq", yan "Mezinê He-kîm". Li teniştê wî xwedêyên jê piçûtkir hebûn, weka Mitra, xwedêyê tavê..... Anahîta, xwedêya avê, zabûnê..... Med ji hemû hêzên tabîyetê re îbadet dikir. Pîrên wan ji xwedêyan re qurbanan şerjêdikirin û agirê muqeddes di odeke bilind, di mabedan de bê rawestan, geş dikir. Ev Pîr du bawerî nas dikirin: Qencî = Hurmuzd û Pisîtfî = Ehremen.

Zerdeşt vê ola mezdî paqij kir. Ew di welatê Mukrî de, li Kurdistanê Iranê, di sala 660, berê mîladê, de hati bû dinê. Gotinên wî eserên bi aheng bûn û di pirtûka muqeddes, Avîsta, de hati bûn nivîsin. Zerdeşt, çend bawerîyên mezdî, weka di merasîmên dînî de şerjêkirina qurbanan û vexwarina şerabên ku meriv serxweş dikin, avêt. Lê, prensîpê agirê "simbola edaletê û têkoşînê dijî hêzên pisîtiyê" (1) hişt.

Bawerîya wî ya giringtirîn ev bû: her meriv pêwîst e ku ji nav bera ronahî û tarîtiyê, Qencî û Pisîtfîyê (Hurmuzd û Ehremen) bibijêre.

Morala wî, bi kurtî, ji van sê prensîpan ava bû bû: "Fikra Qencî, Peyvên Qencî, Kirinên Qencî". (2)

Zerdeşt qencîyê ji bo lawiran jî nesihet dikir. Ji sala 224, piştî mîladê, û şûn de, zerdeştî bû ola resmî a Farisan û heta îşgalên misilmanan, di sala 642, piştî mîladê, de ajot.

Giringî û mezinbûna ola zerdeştî ew e ku bi prensîpê xwe ê zo (Qencî dijî Pisîtfî) tesfireke pîrr me-dûmahî rûpel 31

TÊGIHEŞTINA ÇIROKÊN GEL

II

Torî

Daxwîyana gel

Di çîrokên me de xelk bédeng e. Axa, beg û mîr dibêjin rabin, ew dirabin. Berê wana didin şera. Di şeran de weke şeran pevdîçin. Yan dikujin, yan jî tîn kuştin. Bi kurtayî, her tişt li gora daxwazîya wan kesan çêdibin. Di şeran de navê xelkê egîd, fêris û pehlewana in. Divegerin gundê xwe, dîsa bédeng in. Di tangayîyê de bitenê dengê axîn û offina wana tê. Dê dîsa ne bédeng in. Xwe bi tevgera, bi kesna ji xwe dane nasandin. Bi wan tevger û kesan em hêza gelê xwe dibînin. Ew jî yekî-tî û tevayîke bédengî ye. Vêna di çîrokan de xweş didin der. Bi sadan kes, li buwarî kesekî dikevin şer. Bi kuştina axa, beg an mîrê wan, ew bi sadan kes xwe ji şer didin alîkî. Ev tevger daxwîyana yekbûyîna bédeng e.

Di çîrokên me de gelê me, bi tevayî bi kesna ji xwe beşdarî çîrokan dibin. Ew kes mazinê êlê, xulam, jin, pîremêr an pîrejin in. Em bi wan kesan di çîrokan de têgiheştî ya gelê xwe dibin. Hizira "düşünce" wan, hizira gel, tevgera gel bixwe ye. Dema ko dora gotinê gîhaştî wan an hizira wan tîn pîrsîn, ya xwe dibêjin.

Nîşe :
Dibê çar deh hazar konê êla Ehmed begê, maqulê zozana jorîn wê ziviztanê li deşta Rihayê, gel Tahir begê, mîrê deşta Rihayê man. Beharê riya zozanê jorîn girtin. Di rê de liqayî deşteke bûn. Deşt ji gul, nefel û endeko xemilîye. Ew derhal konê xwe berdandê. Heywanê xwe berdand navê şînayîyê. Tu nabêjî ew deşt, deşta Usif begê, maqulê deşta Homanê ye. Vê rojê Usif begê û xulamekî xwe ji bajarê Homanê derketin e ko serîk li koçerê xwe yî deşta Homanê bidin. Qederekê diçin. Ji dûr ve çavê Usif begê li êla Ehmed begê dikevî. Usif begê bihêra li xulamê xwe dizivîrî :
- Gelo, dibêjî. Ev konê ko bê

destura me û bi darê kotekê, bi darê zorê li erdê me danîne, kî ne ? Zû here ? Benê konê wana bibire, kona berde erdê. Bê kî ji wana qeşul nakî, bere bê em wî kesî bibînin. Nasbikin bê çî mîrxas e.

- Begê min, dibêjî xulam. Wî tu dibîni, kesê hatî bi hejmara nayên hejmartin. Weke mij û morana ne. Ev ne konê feqîrekî ne ko ez herim benê konê wana bibirim û berdim erdê. Hege kesin xerîb û rêwingî bin, emê bêjine wana. Bere konê xwe rakin û bi riya xwe de herin. An ne, emê bi zorê bi wan bidin barkirin.

Ev gotina xulam dikevî serê Usif begê. Xulam xwe digihênî konê Ehmed begê. Daxwazîya Usif begê dibêjî û heta êvarî mohletê didî wana û divegerî. Ehmed begê mazinê êlê di bin konê xwe de dicivênî. Tiştê kirinê ji wana dipîrsî.

- Malava, dibêjin mazinê êlê. Em hatin cihekî weke cenetê. Ti deverekî din wilo nakevî destê me. Em ji vir narabin. Hema çî ji destê wî tê, bere bikî. Dema ko vegerîyan, emê bi maqulîyê nêzîkayî bidinê. Qedra wî bigrin. Emê bi xweşî bêjinê. Ko bi xweşî nekir, emê bi darê zorê li vir bimînin. "ji çîroka Ehmed begê û Xalit begê".

Weke ko li jor hatî berxistin, em di çîrokê de du bersivê pîrsa dibînin. Di herdû bersivan de em pêşî aşîxwazîya gelê xwe dibînin. Berî her tiştî xweşî. Piştra li-berxedan. Ya rast jî ev e.

Demin tîn bûyerin tîn kirin. Kesin bi wan bûyeran êşîyan e. Gelê me li buwarî wan bûyeran bédeng namînin. Pîremêrekî, pîrejinekî an jinekî derdixî holê. Dengê xwe bi wan kesan didî der.

Nîşe :
Dibê Ehmed begê keça xwe yî bider-

gistf daye Usif begê, maqulê deşta Homanê. Yek ji êla Ehmed begê, imrê wî gihaye heftê salî. Ocdan û ihsafa wî qebul nakî. Di rabî bozekî seglayî ji tawla haspa derdixênî, di qulibî ser pişta bozê seglawî.

- Bi soz û qerara xwedêgdibêjî kalê êlê. Ezê berê xwe bidim welatê Rihayê. Ji Xalit begê ra bêjim, ev ne bext, ne ocdan û ne dîn e. Ev froj heft roj e, şîraniya Gurca Muşê vexwarin e. Ev heft roj in Gurca Muşê qehwe li odê de ji Usif begê ra digereñî. Bi navê xwedê kesî hesabê xelata te nekir û ne qala te kirin. "Ji çîroka Ehmed begê û Xalit begê".

Nîşe :

Dibê wê rojê darê agirê qehwa odê qedîya ne. Bersêl axa her yek barik dar ji kesê civata xwe dixawzî. Dêhtira rojê her kes barê darê xwe tênî. Yek ji çaytê barê darê xwe nayênî. Ew jî wê rojê ta bi qirika milê wî girtîye. Nikaribû de harî barik dar ji çiyê bêrnî. Bersêl axa li wî kesê êtim dixazibî. Xulamê xwe dişiyênî. Wî dixin nav merşekê û ténin ber Bersêl axa dideynin. Bêrsêl axa êtim diavêjî bin lingê xwe û heta ko di dev û lêvê wî de xwîn biavêjîdî ber dara. Xeber didin dayîka wî pîr. Pîrê tê bi darê Bersêl axa digrî, de hew li kurê wê bixî. Bersêl dizivirî dar kê li pîrê jî dixî. Pîrê divegerî Bersêl.

- Lawo, dibêjî pîrê. Hege tu ji maleke baş bana, tu kurê Ehmed axayê millî bana, rayîk ji mala paşayê millî bi tera hebana, te destê xwe li me hilnedida. Lê lawo ew dêlika diya te, te ji ber kîjan dar û devîya girtî, tu dirabî vana li me dikî. "Ji çîroka Ehmed axayê millî".

Nîşe :

Dilê gelê me ji şera gelek şawitî ye. Dem nebihuriye ko gelê me ne ketibî şer û binê erdê bi sadan fêris, egîd û pehewan neyên dagirtin. Em di nav van şeran de liqayî yekî nabin de li gora daxwaziya gelê me bibî. Hemû şer di nav eşîrê Kurda û ji bonî parastina mafê axa, beg û mîra hatine kirin. Gel bê dilê xwe çûye van şera. Em vê bédiliyê di çîrokên xwe xweş dibînin.

- Xulamê, got Gurca Muşê. Berê xwe bide welatê Homanê. Usif begê, maqulê deşta Homanê bibîne. Bê Xalit begê, dergistîya

te Gurca Muşê ravand. Nûha Xalit begê û birayê dergistîya te Heso ketine şerekî giran. Heso ketîye halekî xerab. Bere bi heware giran bê hawara birayê min Heso.

- Xatunê, dibêjî xulam. Ez hêvî dikim de herdu bimirin, xelata yekî nemîni. Hege tu ramusenekê ji wê gerdana bedew nedî min, ne birayê te, eşîra mala bavê te biqelî, ez naçim. Ya min kîjan axa bî, ez li kurtela nanê xwe dimeyzênim. Ti karê min ji wana nîne. "Ji çîroka Ehmed begê û Xalit begê".

Nîşe :

Dibê Mihemed begê mîrê Bohta kuştina xulamê xwe Muso daye ber çavê xwe. Lê destê wî nagihî milê Muso de wî bikujî. Dibê tev axa, beg û girgirekê Bohta li oda xwe civandiye. Şewra xwe li kuştina Muso danî ne. Ev şewr digihêjî guhê jina Mihemed begê an biçûk Xanimê.

- Bi xwedê, dibêjî Xanimê. Muso gelek cara mêr ji me ra kuştin e, terş ji me ra vegerandin e, û gelek qencî bi me ra kirîye. Bi xwedê ez vê bi Muso nakim. Ezê xeberê bidimê. Ji hemu şeva bere îşev Muso neçî oda Mihemed begê. "Ji çîroka Muso".

Rewşa jina

Dema ko em li navên çîrokên xwe di-meyzênin, em dibînin ko gelek çîrokên me, bi navên jinan hatine navandin. Weke : Seyrê, Fatima Salih axa, Menca Elfyê Sêlim axa, Narenciyê, Xezala Kurda, û Çîçeka Cînî. Hin çîrokên me jî bi navê mêr û jinan hatine navandin. Weke : Sîyamend û Xecê, Mem û Zîn. Ev rewş nîşe me didî ko jin di çîrokên me de cihekî giring digrin. Jin di çîrokna de bixweser kesê çîrokan î yekemîn in. Bûyerên wan çîrokan li do ra wan jinan dizîvirin. Weke : Seyrê, Fatima Salih axa, Menca Elfyê Sêlim axa û Çîçeka Cînî. Di çîrokna de jî, jin kesê çîrokan î duyemîn in. Bi kesê çîrokê î yekemîn ra di çîrokê de cih digrin. Weke : Sîyamend û Xecê, Mem û Zîn, Xezala Kurda û Narenciyê.

Tevayîya van jinan ji malbata axa, beg û mîran in. Keçê wan, Xuhê wan an jinê wan in. Weke Meryem Xatun, carna jî ji xelkê ne. Gelê me hizira "düşünce" xwe yi di di derheqa jinan de, bi van kesa daye der. Em di çîrokên xwe de jinan, nemasa keça, di sedeman de, nemasa di biryara derheqî wan de serfiraz dibînin.

Nîşe :

Daxwazîya evîne

- Elf, dibêjî Seyrê xatun. Ji welatan, bajaran, miluk, axa, maqul û paşa têne min. Birayê min dibêjin asil xuha me ye. Ez dibêjim nûha mêr nakim. Qey xwedê hêj nasib nekirîye. Çawa gava din çavê min li te ket, ne bi dilekî, bi hazar dilî, dilê min kete te. Ko tu qayil bî çaroxa te qayilim. Ji xeynî te mêr li livîna min heram bî. "Ji çîroka Seyrê".

Nîşe :

- Şivano, dibêjî Fatim. Serê min û pîra diya min lê qurbano. Dema ko bibî êvar, were kona min. Hege tu li ber mele û şêxê islamê nerûnî, bere heta terqîna sibahê sing û berê min helalî te bin. "Ji çîroka Fatima Salih axa".

Nîşe :

- Ehmed axa, got Meryem xatun.

Bi xwedê dilê mi kete te. Lewma ez pîrsa ji te dikim.

- Va gotîna nebêje min, got Ehmed axa. Ji min ta şerx e.
- Qet netevgere, got Meryem Xatun. Bi xwedê tu ji min ne çêtirî. Hege tu min biravênî, biravêne. An ne ezê qebhekê bînim serê te ko piçê te bixin biqasî guhê te. "Ji çîroka Ehmed axayê millî".

Rewşa bav û bira di derheqî keçan de

Em di çîrokên xwe de bav an birana binînin, di biryar danê de keç an xuhê xwe ji binî serbest dikin, an biryara wana dixin mercê biryara xwe, an jî wana girêdayî xwe dibînin, bi kurtayî, wana dixin sedemê bazarê.

Nîşe :

- Ji welatan, bajaran, miluk, axa, maqul û paşa têne min. Birayê min dibêjin, asil xuha me ye. Ez dibêjim, nûha mêr nakim. "Ji çîroka Seyrê".

Nîşe :

- Dema ko te Xezal bir, got Ehmed axayê Mendêlî. Min û te heft sala binê zikê erdê ji hevdu dagirtîye. Hema ko te bir û Derwêş axa qabul nekir, wê hingî şerê me dom bikî û wê destê me di barstika hevdu de bî. Yan ko Xezala Kurda got, ez Derwêş axa navê, careke din emê rahêjine hevdu. Edî tu here xwarzîyê xwe Derwêş axa bişîyêne bin kona min, bere çend roja li vir bimînî. Ko ew û Xezala hez ji hevdu kirin ez soz didim, ezê Xezala Kurda bixemilênim, li piştê Derwêş axa suwar bikim û bişîyênim. "Ji çîroka Xezala Kurda".

Nîşe :

Dibê Tahir begê, mîrê deşta Rihayê, Narenciyê ji bavê wê Derbas axa dixwazî.

- Lawo barê min gelek giran e, dibêjî Derbas axa.

- Barê te çî ye ko giran bî, dibêjî Tahir begê.

- Serê mala êlê tê mehinek kihêl û tîfingekê diyê. Heft kurê min hene. Tê her heft kurê min bizewicênî. Tê elbik perê zêr bi-

dî min. Nêr û mê tê sad heywanî bidî min.. Ew ker, ew hasp, ew çî bî, hemu sad sad.

- Way li ser serê min û bavê min, dibêjî Tahir begê.

Dibê qewlê xwe bikaranîna wan tiştan kirin. Tahir begê dest pê kir. Di hikmê sê mihan de deşta Rihayê jê ra talan kir. Destê feqîra kir bin çengê wana û tiştik bi wana kir ko nehatî kirin. "Ji çîroka Tahir begê û Ehmed begê".

Em bawerî ko çîrokên me, di vê sedemên de jî, biqasî ko tiştik li gotinê nemînî zelal in.

Liberxwedan û serhildana jinan

Em di çîrokên xwe de gelek caran jin an keçê xwe di serhildanê, di liberxwedanê de dibînin. Serhildan bi tevayî li buwarî bêdadîya ko li kesna din tînin kirin de, "nîşa ji çîroka Ehmed axayê millî û ji çîroka Muso li jor hatî dayin. "Liberxwedan, li buwara biryara ko derheqî wan de hatî dayin de ye. Di herdu sedeman de jin an keçê me sipartinê "görew" xwe bi cih tînin.

Nîşe :

Dibê Gurca Muşê dergistîya Xalit begê, mîrê deşta Rihayê ye. Bavê wê Ehmed begê divê ko Gurcê bidî Usif begê. Dema ko Ehmed begê biryara xwe gote Gurcê.

- Yabo, dibêjî Gurcê. Qet ev tişt nabî. Ez cilê xwe yî bukanîyê

li xwe nakim. Na rahêjime misî nê qehwê. Fincana nadeynim ser tilihê xwe yî hinekirî. Ez nayê rexê odê û qehwê li ber Usif begê, maqulê deşta Homanê nagerînim. Ez dergistî pismamê xwe Xalit begê, mîrê deşta Rihayê me Mala te li mîratê bigerî. Ma ne te soz û qerara xwe dabû Xalit begê. Ev çî tofana e ko tu min rojekê didî yekî, ji yekî dibitî. Ev ji min ra gelek eyb û kêmanî ye. Bar barê namusê ye yabo. Qet ev tişt nabî. "Ji çîroka Ehmed begê û Xalit begê".

Parastina malbat û eşîran aliyê jinan

Rojin tînin serêkên eşîrê an êla ji serê eşîra dîr dikevin, an bi tevgerne xwe çewtîna dîkin. Em di vê sedemên de jî jin an keçna di parastina eşîr an êlan de dibînin. Heyfina xwe li wir jî nîşe didin.

Nîşe :

Dibê Menca Eliyê Sêlim axa, malê wana giran e û heft birayê wê he ne Kîkî paşa, paşayê dewletê rojekê tê bajarê Mêrdînê, dibî mîhvane mala Eliyê Sêlim axa. Çavê wî li Menca Eliyê Sêlim axa, xuha heft biraya dike. Dema ko çavê wî li Mence ket, bîra xwedê û pêxember hew kir. Rabû Mence ji heft birayê wê xwest. Birayê Mence î biçuk xwe ne da ber dana xuha xwe. Ser vê yekê Kîkî paşa hat xezebê. Destê heft biraya li kelemça, situwê wana li lala, lingê wana li qeyda xistin. Avêtin ser qantira û birin bajarê Diyarbekrê. Avêtin binê zindana xwîniya. Mence ma sebaba her heft birayê xwe.

Dibê Menca Eliyê Sêlim axa, dêhtîra rojê, bi zeraqa sibahê ra, bi cêrike xwe ve, rabû çû gel Kîkî paşa, walfiyê bedena Diyarbekrê. Xwe avêt Kîkî paşa. Lê Kîkî paşa ji daxwazîya xwe nevegerîya. Mence li Kîkî paşa zivirî.

- Paşawo, dibêjî Mence. Birayê min ne mîr kuştin e, ne mil firan dine. Te wana avête binê zindana xwîniya. Ez nakevim ber girtina heft birayê xwe. Girtin girtina mîra, qeyd xilxalê şera ye. Lê sifra mala bavê min giran e. Ev çend rojin derfîyê mala bavê min miqabilî neyara girtî maye. Ez li ber vê dikevîm. "Ji çîroka Menca Eliyê Sêlim axa".

KOMELA KARKERÊN KURDISTAN

Baselerplatz 6

6000 Frankfurt am Main 1

tel 0 611 - 23-18-40

İlon 24, roja duşemê seet 20 ê êvarê

VEBÛNA HEFTÊ ÇANDA KURDISTANÊ

Derheqa heftê çandi da informasion, bi film û dia qala kurda û welatê wan, bi girani sala isal (1984) rewşa Kurdistanê çiyê çî nine tinin ber çavan. Berpirsiyarên komela axaftinên piştgiirtiyê dikin û sazband şexo kilaman distirê.

İlon 25, roja sêşemê seet 19 ê êvarê

LİTERATUR - HUNERÊN DESTA - XWARÎN

M. Ararat, Literatura kurda devkî û nivisi qal dike. Helbestvan Dewran, ji pirtuka xwe bi navê "EUPHRAT" helbestên xwe dixwîne. Niviskar Huseyn Erdem, ji destana Siyabend û Xecê birekî dixweyne. Gundi, helbestên xwe pêşkêş dike. Di vê êvarê da hûnerên desta (gelt, xalîçe, gore, kulik û tiştên din) tên naskirin. Xwarin û vexwarina kurda tê naskirin.

İlon 26, roja çarşemê seet 20 ê êvarê

TIYATRO BÎ WELATÊ MÎN RA GIL Û GAZÎN

Di vêlistikê da qala erişên ser Kurdistanê kevn (Moxolan, Selçukan, Persan, ...) dibe. Perçebûna Kurdistanê, evina kurda, hesreta dilê wan, êşên wan û birinên wan dibe. Bê guman hêviya gelê kurd di vê şanoyê (tiyatroyê) da ciyekî berbiçav digrê.

İlon 27, roja pêncşemê seet 20 ê êvarê

MUZİKA KURDA KLASİK Û NÛJEN

Çavkaniya muzika kurda, enstrumentalên wân, cûdatiya di nav muzika kurda û muzika ciranên kurda da tê eşkerekirin. Bir bi bir kilamên dila, yên hesretê, durketinê, xebatê, kilamên govenda, kilamên şina, yên politik û yên din tinin nas-kirin. Cih bi cih hikayetên kilaman pêşta tê gotin û piştra kilam tên strandin wek Hesênîk û Asê, wek Evdalê Zeynê. Di êvara muzika klasik û nûjen da keçik-bûk û xortên Komela Karkerên Kurdistan û Kemal û Delal cih digrên..

Îlon 28 , roja inê seet 20 ê êvarê

SERGIYA WÊNEKÊŞAN

Sêrgiya wênekêşên kurd yê qorê (kuşak) xort di nav rojên 24-29 i Îlonê da vekiriye. Evara 28 i Îlonê hewşa sergiyê da civinek pêk tê û listikvanê tiyatroyê Ismail pandomim dileyize. Sêrgiya wêna herroj seet pişt nivro ji 13.00 a heta 19.00 a ji heve. Ji Siwêdê Siyabend, ji Nurnbergê Ismail, ji Frankfurtê E. Bulut bi wêneyên xwe tevi sêrgiyê dibin.

Îlon 29 , roja şemi seet 19 ê êvarê

KOMÊN GOVENDA-DENGBÊJ Û SAZBEND-ŞANOYA BÊ DENG

Komên reqasvanên kurda ji Berlina rojava, ji Kolnê, ji Frankfurtê govendên Kurdistanê digrên û direqisin. Dengbêjê kurda bi nav û deng Şivan Perwer, Nizamettin Ariç, Delal û Kemal bi dengên xwe delal û aziz kilamên gelê kurd distirên. Komela Karkerên Kurdistan, bi şano ye ke bédeng kuştina 29 kurda yê ku bi destê pasdarên Xumeynî çavgirêdayi gullebaran bûn tinin birê.

Îlon 30 , roja yer şemê danê êvarê seet 18 A

FÎLM EM KURDÎN Û YAN AZADÎ YAN MİRÎR

Rejisorê Gurci Gia Tschubabria û kamarevan Alexander Wodolashewski li Komara Gurcistanê ser rewşa kurda filmek çêkirin. Film bi girani qala pêştayuyina çanda kurdên Sovyetistanê dike û kurd pesna jiyina xwe di bin baskê Sovyetistanê da dimêrinin. "Em Kurdin" filmeki dokumental û gellek baş e.

Yan Azadî yan mirin sala 1981 li Kurdistana Iranê hat çêkirin. Di vi filmi da zilma sazumana Xumeyni kevneperest û diji erîşên pasdaran şer û berxadana gelê kurd û pêşmergeyên gel dike. Disa di film da ambargoya ser Kurdistana Iranê nişan dide.

Her du film ji renginin û pişt filman li ser kurda dan û standin çêdibe.

Bo vi hefteyi Bibliographiayek ji neşir dibe. Bibliographia, piraniya pirtukên ku li ser kurdan bi zmanê Ingilizi, Fransizi û Alamani derketine dide naskirin.

NAVNIŞANÊN PROGRAMA HÊFTE

Roja yekemin

Roja duwemin

Volksbildungsheim kleiner saal
Eschenheimer Anlage 40
6000 Frankfurt am Main
Telefon 0611/55 51 14

ESG
Lessingstr.2
6000 Frankfurt am Main
Telefon 0611/72 91 61

Roja sêwemin û roja çardemin

Gallus Zentrum
Kriiftelerstr.55
6000 Frankfurt am Main
Telfon 0611/57 60 14

Roja pencemin

Christuscirsche
Beethovenplatz
6000 Frankfurt am Main
Telefon 0611/75 20 98

Roja şeşemin

Volsbildungsheim Grosser saal
Eschenheimer Anlage 40
6000 Frankfurt am Main
Telefon 0611/55 51 14

Roja hewdemin

Kommunales Kino
im Deutsche film museum
Schaumainkai 41
6000 Frankfurt am Main 70
Telefon 0611/ 212 88 30

B A N G

Piranfya nivîsarên ku heta nuha di kovara Têkoşer de hatine weşandin çend endamên me nivîsfne. Lê, di her ïu hejmarên dawîn de, çend gotar ji welatên din ji me re hatin şandin û dilê me bi wan pirr xweş bû.

Em hêvî dikin ku, roj bi roj, xwendevanên me ji me re bêtir nivîsarên hêja bişfinin. Kovara me ne malê me yan malê çend nivîskaran e. Ew, ji her Kurdekî ku dîtînen xwe yên siyasî naxe nav nivîsara xwe re vekirfye.

Pêşveçûna ziman, çand û bêjeya me bi tenê bi hevkarîya me tevan pêk tê.

TÊKOŞER

X E B A T A M E

15 GULAN 1984

Civîna CLIFI (Komîta Pêwendî ya Jinên Biyanî), Ev komîte dixwaze li ser pirsên jinên biyanî li Belçika dosyeke pêk bîne.

2 HEZIRAN 1984

Me slavnameke ji KOMKAR re, di mûnasebeta kongra wê ya 6'mîn de, şand. Me, di vê silavnamê de, piştgiirtiya Komkar kir û ji kongrê re serfirazî xwest.

2 HEZIRAN 1984

Cêjna komela Merkeza Çandî ya Karerên Tirkîyê. Me di şevê de xwarinên kurdî çêkirin û mûsîqa kurdî pêşkêş kir.

5 HEZIRAN 1984

Civîna Komîta Belçîkî ji bo Mafên Mirovatîyê li Tirkîyê. Em li ser civîna çapa Parlamenterên Ewropa ku çû bûn dîtina girtîgehên Tirkîyê û Kurdistanê Tirkîyê peyivîn. Me li ser xebateke dijî cunta faşîst, di munasebeta 12'ê Ilonê de, û li ser şandina delegasyoneke (heyeteke) ba wezîrê Karên Derve yê Belçîka, Léo Tindimans, jî axaft.

6 HEZIRAN 1984

Em beşdarî civîna çapê ya Koordînasyonê (nêzîkî 200 komele endamên wê ne), li ser helbijartinên Parlamana Ewropa û rewşa biyanîyên Ewropa, bûn.

8 HEZIRAN 1984

Civîna bi nûnerên DISK û komelên tirk re, ji bo pêkanîna şeva DISK.

9 HEZIRAN 1984

Civîna li IZOL (bajarê Leuven) bi komelên Kurdên Iraqê re (YXLKE, liqê Belçîka, û KSSE, liqê Belçîka), li ser girtin û êşandina xwendekarên kurd ji aliyê leşkerê Iraqê (rûpel 10 binêre).

11 HEZIRAN 1984

Civîna duwemîn ji bo amadekirina şeva DISK'ê. Komîta berpirsiyarên şevê hat helbijartin. Endamek ji Têkoşer jî di komîtê de cih girt.

14 HEZIRAN 1984

Em beşdarî civîna RAAD (Komela Flaman ya Konseya Çandî û Civakî), li ser rewşa biyanîyan di Beledîya Saint-Josse de (li Bruxel), bûn.

19 HEZIRAN 1984

Civîna Maaserelfonds (komeleke pêşverû û belçîkî) ji bo amadekirina şeveke multikulturel (ji hemî çandan), di meha flonê de.

19 HEZIRAN 1984

Komîta Tirkîyê, endamek ji Têkoşer, MRAX û endamek ji sendîka CSC, bi hev re, weke delegasyoneke, çûn dîtina Wezîrên Karên Derve yê Belçîka. Ew ji aliyê şefê kabîne hatin qebûl kirin. Endamê Têkoşer nivîsarek li ser rewşa Kurdistanê froyîn pêşkêşî şef kir û li ser mafên gelê kurd rawesta (rûpel 9 binêre).

24 HEZIRAN 1984

Şeva DISK'ê. Nûnerê Disk'ê, Yucel TOP, axaftinek li ser rewşa Tirkîyê û sendîkalîstên di girtîgehan de kir. Çend sendîkalîstên ewropî jî di şevê de peyivîn. Alîkarî û silavname ji Têkoşer hat dayîn. Hozanê kurd HEVAL û senetkarên tirk, Tûlay GERMAN û Fuat SAKA jî, beşdarî şevê bûn, klam û stranên xwe yên hêja pêşkêş kirin.

4 TEBAX 1984

Ji bo kongra AKSA, Berlîn, me slavnameke piştgiirtiyê şand.

25 TEBAX 1984

Civîna Konseya Biyanîyan di beledîya Saint-Josse de (li Bruxelles). Em li ser rewşa biyanîyan û cêjna Qurbanê peyivîn. Beledîye ewê, di her rojê pêşîn ên cêjnê de, çend karker bişîne cihê şerjêkirina pêz (mezbeşane).

15-31 TEBAX 1984

Her roj piştî nîvro berpirsiyarek ji Têkoşer, bi komela Porte Verte re, li ser hînkirina xwendin û nivîsandin, ji bo biyanîyan, re xebitî.

26 TEBAX 1984

Li ser daxwazîya piraniya endamên Têkoşer, Kongra neliwext, ji bo ku di destûra Têkoşer de hinek guherîtin bîn çêkirin, pêk hat. Ev destûr hat edilandin, rapora xebat û malîyê hat darîçavkirin, komîta birêvebir û a redaksiyona kovarê hatin helbijartin.

3 ILON 1984

Civîna Komîta Tirkîyê, ji bo amadekirina civîneke çapê di munasebeta 12 îlonê de.

7 ILON 1984

Civîna çapê li ser rewşa Tirkîyê û Kurdistanê Tirkîyê, di munasebeta çar salîya Cunta Faşîst, ji aliyê parlamenterên Belçîkî ku endamên Parlamana Ewropa ne û çend rêxistinên Belçîkî. Ev parlamenter, berê çend mehan, çû bûn Tirkîyê û li wira bi gelek kesan re axafti bûn. Parlamenter Willy KUYPERS li ser mafên Kurdan û hindikayîyan baş peyivî. Wî nîşan da ku di zagona bingehî ya Tirkîyê de tu gel ji xeynî Tirkan tune ye. Em jî, li ser êşandina giştî û gellerî li Kurdistanê Tirkîyê peyivîn.

12 ILON 1984

Em çûn Parlamana Ewropa li Strasbourg û beşdarî civîna çapê, li ser rawestana alfkariya maddî ji bo Tirkîyê, ku ji aliyê parlamenterên belçîkî, Jef ULBURGHES û Paul STAES, hati bû amadekirin, bûn.

J. Ulburghes ji Bazara Ewropa rawestana 60 milyon dolar ku ji bo Tirkîyê, berê ku Cunta Faşîst bê ser hukm, hati bûn amadekirin, xwest.

P. STAES jî, projeye biryareke di jî hikumeta Tirkîyê pêşkeş kir. Eger ev proje ji aliyê 21 Parlamenterên Ewropî bê îmzakerin, ewê li ser pirsê Tirkîyê li Parlamana Ewropa bê axaftin. Di vê projê de bendên pîr girîng û heja hene. Di nav wan de jî, bendek li ser mafên gelê kurd heye. Endama Partiya KESK a Alman, Brigitte HEINRICH, bi xurtî li zêde Cunta Faşîst darîçav kir: gava ku delegasyonê Konseya Ewropa, di meha gulane de, çû bû ziyareta girtîgeha Diyarbekrê, berpirsiyarên leşkerî ew xapand, çend girtiyên ku nîşanî wê da xisti bûn hucryên derewîn û listeke derewîn ku tê de navên kesên sax,

lê ku, xwedê giravî, Amnesty International weka mirî flana kiriye, dan wê. Li gora Amnesty, ew tu navên ewha ne weşandiye! Endamêk ji Têkoşer jî, rewşa Kurdistanê Tirkîyê û zordestiya leşkerî li ser gelê me da nasîn.

13 ILON 1984

Em beşdar bûn cenazê filmçêkerê kurd ê mezin, YILMAZ GUNEY, ku di roja Yekşemê, 9'ê îlonê, de, di nexweşxaneke fransîz de, li Parisê, çû dilovanîya xwe. Me cenazê wî, li ser daxwazîya wî, anî ENTITUYA KURDI. Ji saet 9.00 heta 14.00 kesên fransîz, kurd û tirk hatin sersaxîya jin û keça wî û serokê Enstîtuya Kurdî. Di saet 14.00 de me cenazê wî bir "Place de la République" û ji wira heta goristana "Père Lachaise" ku di dema Komuna Parisê de şehîdên şoreşê tê de hati bûn veşartin. Di rêveçûna cenazê de nêzîkî 6000 kes hebûn. Li ser gora wî, Profesore tirk ê bi nav û deng ku li Tirkîyê ji aliyê faşîstan hati bû felç (şeht) kirin, Server TANILLI, avuqatê kurd, Şerafettin KAYA, û Serokê Enstîtuya Kurdî, KENDAL, li ser jîna wî peyivîn.

21 ILON 1984

Sersaliya Partiya Komunîst a Urugway li Bruxelles. Du nûnerên Têkoşer beşdarî şevê bûn û bi silavnameke piştgiştîya gelê Urugway û hemî gelên Latino-Amerîka kirin.

22 ILON 1984

Şeva multiculturel (hemî çandan) li Bruxelles. Em bi raxistina pirtûk, broşur û kasetên kurdî beşdar bûn.

JÎ ALIYÊ ÇAPÊ

Me gotarek bi fransîzî û flamanî, li ser jîna YILMAZ GUNEY, nivîsand û ji gelek kovarên belçîkî û biyanî re şand.

TÊKOŞER'DEN

HABERLER

15 Mayıs 1984 :

CLİFİ (Belçika'daki Yabancı Kadınların ilişkileri Komitesi) toplantısı yapıldı. Adı geçen komite Belçika'daki yabancı kadınların sorunları, problemleri üzerine bir dosya hazırlamak istiyor.

2 HAZİRAN 1984 :

KOMKAR'ın 6. kongresine bir dayanışma mesajı gönderdik, kongrelerini destekleyip başarılar diledik.

2 HAZİRAN 1984 :

Türkiyeli İşçiler Kültür Merkezi tarafından düzenlenen geceye, Kürdistan yemeklerini ve müziğini sunduk.

5 HAZİRAN 1984 :

Türkiye'de İnsan Haklarını Savunma Komitesi (Belçikalılardan oluşuyor) tarafından düzenlenen toplantıya katıldık.

Türkiye ve Türkiye Kürdistanı'nda hapsedilerde incelemelerde bulunmak üzere giden Avrupa Parlamentosu parlamenterleri tarafından yapılan basın konferansının değerlendirmesini yaptık.

12 Eylül'de Faşist Cunta'ya karşı Türkiyeli ve Kürdistanlı demokratik örgütler olarak birlikte ne yapabiliriz ? Konusu görüşüldü. Belçika Dışişleri Bakanı Léo TINDEMANS'la görüşmek için bir heyet (delegasyon) oluşturulması üzerinde konuşuldu.

6 HAZİRAN 1984 :

Koordinasyon Komitesi (200 Belçika'lı yerli ve yabancı örgüt bu komiteye üyedir) tarafından düzenlenen basın konferansına katıldık. Avrupa parlamentosu seçimlerinin değerlendirilmesi ve Avrupa'da göçmen işçilerin, yabancıların hakları üzerinde konuşuldu.

8 HAZİRAN 1984 :

DİSK temsilcisinin daveti üzerine, DİSK adına bir gece tertip etmek için diğer Türkiyeli örgütlerle toplandık. Demokratik kitle örgütleri olarak yapabileceğimiz katkıyı tartışıp görüştük.

9 HAZİRAN 1984 :

İZOL (Flamanların Leuven şehrinde) da Irak'lı demokratik Kürt örgütleri (Avrupa'daki Kürdistanlı Genç ve Öğrenciler Birliği Belçika şubesi, Avrupadaki Kürdistanlı Öğrenciler Birliği Belçika şubesi) ile Irak Kürdistanı'nda öğrenci boykotları

ni değerlendirip bir eylem koymak için toplandık.

11 HAZİRAN 1984 :

DİSK gecesi için 2. bir toplantı yapıldı. Gece Hazırlık Komitesi oluşturuldu. Têkoşer'den de bir üye adı geçen komite de yer aldı.

14 HAZİRAN 1984 :

RAAD (Flaman kültür örgütü) toplantısına katıldık. Brüksel'in Saint-Josse belediyesindeki yabancıların sorunları üzerinde bilgiler verdik. Birlikte daha verimli çalışmaların yapılabileceği üzerinde duruldu.

19 HAZİRAN 1984 :

Belçikalı ilericilerden oluşan Maaserelfond örgütü tarafından multikültürel bir gece yapılması üzerinde yapılan toplantıya katıldık.

19 HAZİRAN 1984 :

Türkiye'de İnsan Haklarını Savunma Komitesi, Têkoşer, MRAX ve CSC sendikasıdan birer üyeden oluşan heyet olarak Belçika Dışişleri Bakanlığına gidildi. Adı geçen heyet Bakan'ın Kabine Şefi tarafından kabul edildi. Têkoşer temsilcisi, Türkiye Kürdistanı üzerine güncel yaşam ve Kürt halkının hakları ile ilgili hazırladığı metni kabine şefine sundu.

24 HAZİRAN 1984 :

DİSK adına yapılan geceye aktif olarak katıldık. DİSK temsilcisi Yücel TOP Türkiye'nin genel değerlendirilmesi ve tutuklu bulunan sendika cıların durumu üzerine konuşmasıyla açılışı yaptı. Avrupa Hür Sendikalar Konfederasyonundan ve Belçika'nın en büyük sendikaları FGTB, CSC, CGSP den birer konuşmacı söz aldı. Kürt ozanı HEVAL ve Türkiyeli sanatkarlardan Tülay GERMAN, Fuat SAKA güzel ilerciyi deyişleriyle geceye ayrı bir renk verdiler. Têkoşerden gece tertip komitesine mesaj sunarak geceyi desteklediğimizi bildirdik.

4 AĞUSTOS 1984 :

Avrupa'daki Kürdistanlı Gençler ve Öğrenciler birliği (YXKE) Berlin'e dayanışma mesajı sunduk.

16 AĞUSTOS 1984 :

Avrupa'daki Kürdistanlı Öğrenciler Birliği AKSA Berlin'e destekleme mesajı gönderdik. Kongrelerine başarılar diledik.

25 AĞUSTOS 1984 :

Saint-Josse belediyesi Yabancılar Konseyi toplantısına katıldık. Kurban Bayramı için Anderlecht mezbananesine, Türkiyeli ve Fas'lı müslümanlardan Kurban keseceklere kolaylıklar sağlamak için belediyenin birkaç işçi vermesi uygun görüldü. Yabancıların sorunları üzerinde duruldu.

15-31 AĞUSTOS 1984 :

Têkoşer'den bir sorumlu Molenbeek komünün de " Porte verte " kuruluşu tarafından yabancılarla fransızca kursları için kullanılan metodları yerinde görmek ve katkıda bulunmak üzere her gün öğleden sonraları aktif olarak çalıştı.

26 AĞUSTOS 1984 :

Têkoşer çoğunluk üyelerinin istemi üzerine tüzüğü gözden geçirmek ve düzenlemeler yapmak için Olağanüstü toplantıya (Kongreye) gidildi. Tüzükte bazı değişiklikler yapıldı. Çalışma ve mali raporlar kongreye sunuldu. Yeni Yönetim Kurulu seçiminden sonra Têkoşer dergisinin redaksiyonu belirlendi.

3 EYLÜL 1984 :

Türkiye'de İnsan Haklarını Savunma Komitesi tarafından 12 Eylül'ün 4. yılında birlikte bir eylem tesbit etmek için toplanıldı.

7 EYLÜL 1984 :

Belçika'lı Avrupa Parlamentosu üyelerinden bir kaç parlamenter ve kuruluşun birlikte faşist cuntayı 4. yılında protesto etmek için bir basın konferansı düzenlendi. Adı geçen parlamenterlerin bir kısmı bundan bir süre önce Türkiye ve Türkiye Kürdistanı'nda incelemelerde bulunmak üzere gitmişlerdi. Faşist cunta ve ardından gelen civil parlamenter rejimin insan haklarını nasıl çiğnediklerini, uluslararası antlaşmaları nasıl ihlal ettiklerini belirttiler. Konferans sa bahı adı geçen parlamenterler Türkiye büyük elçiliğine yazılı bir protesto mektubu sunmak istedilerse de, kabul edilip içeri alınmaları red edildi. Parlamenter Wly KUYPERS Kürt halkı ve diğer azınlıkların haklarının nasıl çiğnediğini vurguladıktan sonra Türkiye Zorba yasasının uluslararası antlaşmaları, insan haklarını hiçe saydığını, red ettiğini anayasadan maddeleri flamanca ve Fransızcaya çevirerek gözler önüne serdi.

12 EYLÜL 1984 :

Avrupa Parlamentosunun Strasburg'ta Belçika'lı Avrupa Parlamentosu üyelerinden Jef ULBURGS ve Poul STAES tarafından Strasburg'taki Avrupa Parlamentosunda Türkiye ye yapılacak yardımı durdurmak ve protesto etmek için yapılan basın konferansına parlamenterlerin davetlisi olarak katıldık. J. ULBURGS, Avrupa parlamentosundan Türkiye

ye yapılması öngörülen ve cuntanın iş başına gelmesiyle durdurulup sivil yönetime iktidarın devriyle tekrar gündeme gelen 60 milyon dolarlık yardımın yapılmamasını istedi. Demokrasinin olmadığı bir ülkeye yardım yapılmasının insan haklarına ters düştüğünü vurguladı.

P. STAES de, Türkiye'de demokrasiye geçişin bir aldatmaca olduğunu, buna kanmıyacaklarını belirtti. Türkiye ye karşı bir proje sundu. 21 parlamenter tarafından imzalanırsa Türkiye'nin tekrar gündeme gelip tartışılacağını söyledi. Adı geçen proje'de Türkiye de Kürt halkının hakları ile ilgili bir madde de var.

Alman yeşillerinden HEINRICH Brigitte de, söz alarak Türkiye ve Türkiye Kürdistanı'nda hapishanelerde incelemelerde bulunmak üzere giden Avrupa parlamentosu heyetini eleştirdi. Cunta'nın kendilerini sahte isimler verdiğini ve bu isimlerin uluslararası af örgütüne yayınladığını, oysa ki bu isim listesinin hiç bir zaman Af örgütüne yayınlanmadığını belirterek Faşist Cunta'nın iki yüzlülüğünü belirtti. Têkoşer temsilcisi de, Türkiye Kürdistanı'nın güncel yaşamını haklarının nasıl gasp edildiğini uygulanan ulusal baskıya dikkatleri çekti.

13 EYLÜL 1984 :

Kürt film yapımcısı büyük sanatkar YILMAZ GÜNEY'in Paris'te yapılan cenaze törenine katıldık. 9 Eylül'de geçirdiği mide kanserinden kurtulamayarak Fransa'nın bir hastanesinde daha genç yaşta aramızdan ayrılan YILMAZ GÜNEY'in vasiyeti üzerine; cenazesi Paris Kürt Enstitüsüne getirildi. Avrupalı, Türkiyeli, Kürdistanlı sanatkar, yazar, kişi ve kuruluş, organizasyonlar, Kürt Enstitüsüne başsağılığına geldiler. Saat 9-14 arası kabul'den sonra cenazesi Cumhuriyet meydanına getirildi. Ordan sessiz bir yürüyüşle " Père lachaise " (tarihe 1879 Paris Komünü olarak geçen şehitlerin gömüldüğü mezarlık) e götürüldü. Mezarı başında Türkiye'de faşistlerce felc edilen Üniversite Profesörü SERVER TANILLİ Kürt Senatör, M. Remzi Bucak, Kürt enstitüsü başkanı KENDAL birer konuşma yaptılar. Cenaze töreni enternasyonal marşla sona erdi. Yaşamı ile ilgili açıklamalar için sayfa..... bakınız.

21 EYLÜL 1984 :

Uruguay Komünist Partisinin Kuruluşuyla ilgili yapılan geceye katılarak Têkoşer adına mesaj sunduk. Tüm latin-Amerika ülkelerinde emperyalizme karşı verilen mücadeleleri desteklediğimizi belirttik.

22 EYLÜL 1984 :

Belçikalı ve Yabancı bir çok kuruluşun bir likte hazırladıkları multikültürel geceye kitap standımızla katıldık.

NOLS Û LE PEN

Roja inê, 28.9.84 de, ewê faşistê fransiz, Jean-Marie LE PEN, bê Bruxelles, ji bo dîtina Roger NOLS, serokê belediya Schaerbeek û endamê Partiya Liberal ku di warê nijadparêziyê û dijminayiya karkerên biyanî de li Belçika baş hatiye nasîn.

Eniya Koordînasyonê ku em endamê wê ne û gelek partî, sendîka û komelên belçikî dijî hatina Le Pen rabûn. Roja inê, 21.9.84 de, Komîta Le Pen, di civîneke çapê de, tehlîka hatina Le Pen û fi-rehbûna hêzên nijadparêz û faşist baş nişan da. Di roja hatina vî faşistî de, 28.9.84, ewê Koordînasyon, partî û sendikên belçikî mîtingeke pirr mezin çêkin. Bi taybetî, Têkoşer jî ewê tê-keve vê xebatê.

J.-M. LE PEN kî ye? Ew serokê Eniya Netewiya Fransiz ya faşist e. Ji berê jî, ew beşdarî şerrê Vietnam û Cezair bû bû. Di helbijartinên Parlamana Ewropî yên meha Hezîran 1984 de, wî gelek dangan kar kirin (11,26%), ango ji Partiya Komunîs a Fransa bêtir!, û bû endamê Parlamana Ewropa (ev cara yekemîn e di tarîxa Parlamana Ewropa de ku Faşistan, bi awakî resmî, kursîkî distînin. Heta nuha, hejmara faşistên îtalyan, espanyol û yûnanî a piçûk ne dihişt ku Grupeke Faşist pêk bibe. Bi xêra hatina faşistên fransiz, ev Grup pêk bû).

R. NOLS kî ye? Ew heta nuha endamê partiya F.D.F. (Partiya Navçeya Bruxelles, a rûniştevanên ku bi fransizî dipeyivin) bû, Lê, anha bûye endamê Partiya Liberal. Li ser de jî, ew serokê belediya Schaerbeek, li Bruxelles, e. Di vê belediyê de, nisbeta biyanîyan digihêje 35-40%. Piraniya wan jî ji Tirkîyê û Marok hatine. Ji sedemê zorbûna rewşa maddî ya vê belediyê û mezinbûna pirsên giran ku di nav Belçikî û Biyanîyan de derdikevin, Nols, bi awakî pirr vekirî, bê şerm û bê tirs, dijminayiya xwe ji bo biyanîyan venaşêre. Amanca wî ew e ku rûniştevanên belçikî jê razî bibin û wî ji nuh de bibijêrin. Di helbijartinên ewropî de, bi xêra wî, Partiya Liberal, di navçeya Bruxelles de, bû partiya yekemîn (hejmarên Têkoşer, N° 19, 20 û 23 binêre).

Xebata hêja ku bû çend sale, li Belçika, dijî rêzana hukûmetê a nijadparêz dajo, îsbat dike ku nijadparêzî ne pirseke biçûk yan navçeyî ye. Nijadparêzî, eger meriv dijî wê têkoşînê ne de, digihêje faşizmê û şerrê. Ew ne bi tenê hissekî bê zerer e. Gava ku hêzên rêzanî û aborî ji vî hissî kar dikin û wî di nav xelkê de belav dikin, demek tê ku gel nerazibûna xwe ya maddî û manewî dawêje ser biyanîyan, dêlva ku wê bavêje ser hukûmet û sermayedaran. Bi vî awayî, sûcê krîza aborî dikeve stuyê biyanîyan û hukûmet digihêje amanca xwe.

dûmahîya rûpel 8

bû. Ew bi tenê gava ku serokatîya nuh a Begdadê di sala 1968 de hati bû hukmê û tenezzulên ciddî kirin rawestîya. Zagona 11 adara 1974 ku mafên Kurdan ji bo otonomîyeke navçeyî nas kirin eger hemî daxwazîyên meşrû ên Kurdan (bi hêzanî pirsar navçeyî) qebûl ne kirin jî û eger bi awakî ciddî, ne bi naveroka xwe û ne bi şiklê xwe, ne hat tevbîq kirin, wî cihekî dîrokîyekî giring stend. Ev nişan dide ku ji çareya pirsar kurdî nêzikbûn mumkun e.

Gelê kurd ku ji bîst milyon kes e ewê di hemî perçeyên Kurdistanê de mafên xwe, eger di destpêkê de piçûk bin jî, bistîne. Ew têkoşîna xwe dike ji bo mafê xwe yê çarenûsî ku di demên îro de naveroka wî yê yekemîn otonomîya netewî ye. Ev têkoşîn dûr û dirêj e û ne sivik e. Dijminên gelê kurd di rîya amanca wî ya dawîn de zorîyên giran û ne hindik danîne. Lê, hin delîlên ku hêviyê didin me hene, ango, em roj bi roj pêwîstîya çêtîrbûna bingehî a vê rewşa zor ku Kurd tê de dijîjn têdigihêjin.

dûmahîya rûpel 11

Ez dizanim ku li derveyî welêt hinek xebat tevger (eylem) tên çêkirin, lê em ji bir nekin ku cihê xebatê ya mezin Kurdistan e. Li her derê Kurdistanê dest bi avakirina lojmanên polis û cendirma kirine. Kîna gel roj bi roj zêde dibe, ewê rojek bikele û bifûhre.

dûmahîya rûpel 18

Zin li ser olên cûdfî, fille û misilman kiriye.

Di bin Îslamê de

Di bin imperatoriya misilman û di navçeyên cihê de, şexsiyetên kurd gelek dibistanên dînfî û mizgeftên ku ji wan zanayên bi nav û deng derketi bûn ava kirin. Kesê Thomas Bois, di kovara Proche-Orient Chrétien de dibêje: "Em karin dûr û dirêj listeyên olzan, huqûqzan, dîrokzan û zanayên ku eserên wan pîrgiring in bijmêrin.... Di nav heyeta mamûsteyên zanîngeha Qahirê, El-Ezher (Misr), a bi nav û deng her dem Kurd hebûn".

(1) Dushesne-Guillemin, Religions de l'Orient Ancien, Coll. Je sais, Je crois, N° 141, 1957, p. 103.

(2) Ghirshman R., l'Iran des Origines à l'Islam - Payot 1951, p. 142.

Eger em bîna kîtla Kurdan, hemû zana di yek dîtin de ne ku merivê kurd ne pîr dîndar e. Pêşgotîyeke tirk dibêje: "Eger em Kurdekî bi yekî gawir (fille) muqayese bikin, em karin bêjin ku ew misilman e"!

Îro, piraniya Kurdan misilman in. Lê, hindikayîyên wan ên zerdeştî, fille û nêzikî 50.000 yezdî jî hene. Yezdî hin bawerîyên her du olên zerdeştî û îslamê tevî hev kirine. Ew paşatîyên xwendevanên Şêx Hadî (1073-1163) ne. Hin ji wan re şeytanperest dibêjin. Lê, ew ne rast e. Ew bawerî ku ewê xwedê şeytan bibihure, loma ew navê wî bilêvnakin û wî lanet nakin.

Dûmahî heye

sayfa 29 un devamı

YAYIN ALANINDA :

YILMAZ GÜNEY'in yaşamı ve kişiliği üzerine Fransızca -Flamanca yazdığımız teksti tüm belçika dergilerine gönderdik.

STRANEK GELERÎ: XERABO

(1)

Xerabo, Xerabo, weleh û bileh, tu xerab î.
Tu bi xalixalê, bi gotinê çênabî.
Malê te pir e, ji canê te re edabo!
Qama te kin e, hemberî taximê memikê min nabo!
Şevê Kanûna dirêj, tu ji ber serê min ranabo!
Belkî debara te dibe, ebûra min di mala bavê mi de nabo!

Xerabo, weleh, tu xerab î.
Tuê ji dinyaê, ji alemê xerabtir î.
Tu ji koma pismamê mi çêtir î.
Serê memikê mi, rekena Xwedê, mînayî tiriye Çelikê Eliyê Remo, di çax û benga xwe de dikemilî.
Serê memikê mi, rekena Xwedê, mîna Qesrê Pirota, serê Mihela Meşkîna avakirî.

Xerabo, dîno, havîn e, xweş havîn e.
Nanê cehîn e û dewê tirşîn e. Serax û binraxa min û xelkê delal ebakî şalîn e.
Heçî derdê dila ne di be, bila nebîne!
Tu rabe, ji mi re gwîzaneke berbera bîne!
Ezê serê memikê xwe biçipilînim, ji kala re bikim taştê, ji xorta re bikim feravîne
Bazê dilê min rojiya se meha digire, bila êvarê pê fitara xwe bişkênîne.

Xerabo, xerabê dînê, te mîka xwe daye bi bizinê,
Te gula xwe daye bi sosinê.
Te berê xwe daye qetlê û sêpaê zînê.
Ez û Xerabê bi tenê şevê nivê şeva li zikaka biniya mala li hev rûniştin.
Me gilikê xwe pev kirin û gazindê xwe dihiştin,
Kundê şkêra, wawîke ber devê çema, li halê min û bejna zirav diponiştin,
Mirikê gorê di mezela, ê go isal hezar û pênc sed sal mirî bûn, kefenê xwe li cencumê serê xwe gerandin, li ser qebrê xwe rûniştin, Li halê min û bejna zirav diponiştin.
Ez bi te re dost bûm, tu bi mi re dijmin bûyî.
Tu li paş xanîka li min dikelistî, te derbek bi tifingê berda mi, ez dikuştim.
Şevê nivê şeva, te bi destê tola jina xwe girt, û ez li ber diwara dihiştim.
Xerabo, Xerabo! Xwedê teala bike, Rebî, heçî ji xerabê min re bêje "Tu xerabo",
Bila karîn û warîna zarokê nêr tu care di mala wan de nabo!
Bila sed olçek genimê sor li bine beriya Merdînê biçîne, li şwîne bila qerezîwana reş nabo!
Emayî, bila kuliyê par û pêrar lê rabo!
Bila salekê bîne ser benderê, gêre bike û bidêre, ew ji jê re bi ka bo!
Kulmek zadê ji wan re saffî nabo!
Heçî ji Xerabê mi re bêje: "Tu baş î, tu pri qenc î, "Xwedê teala bike, Rebî, kulmek garîsê li piştî mala biçîne,
Li şwîne sed olçek genimê sor hilîne;
Bi ofara binî qîza şêxkî, axakî ji xwe re bîne;
Zikata malê vê salê bide min û bazê dila, emê pê daweta xwe li dar xînin.

(dûmahî heye)